

Br. 7. j., IX, 8

m. d

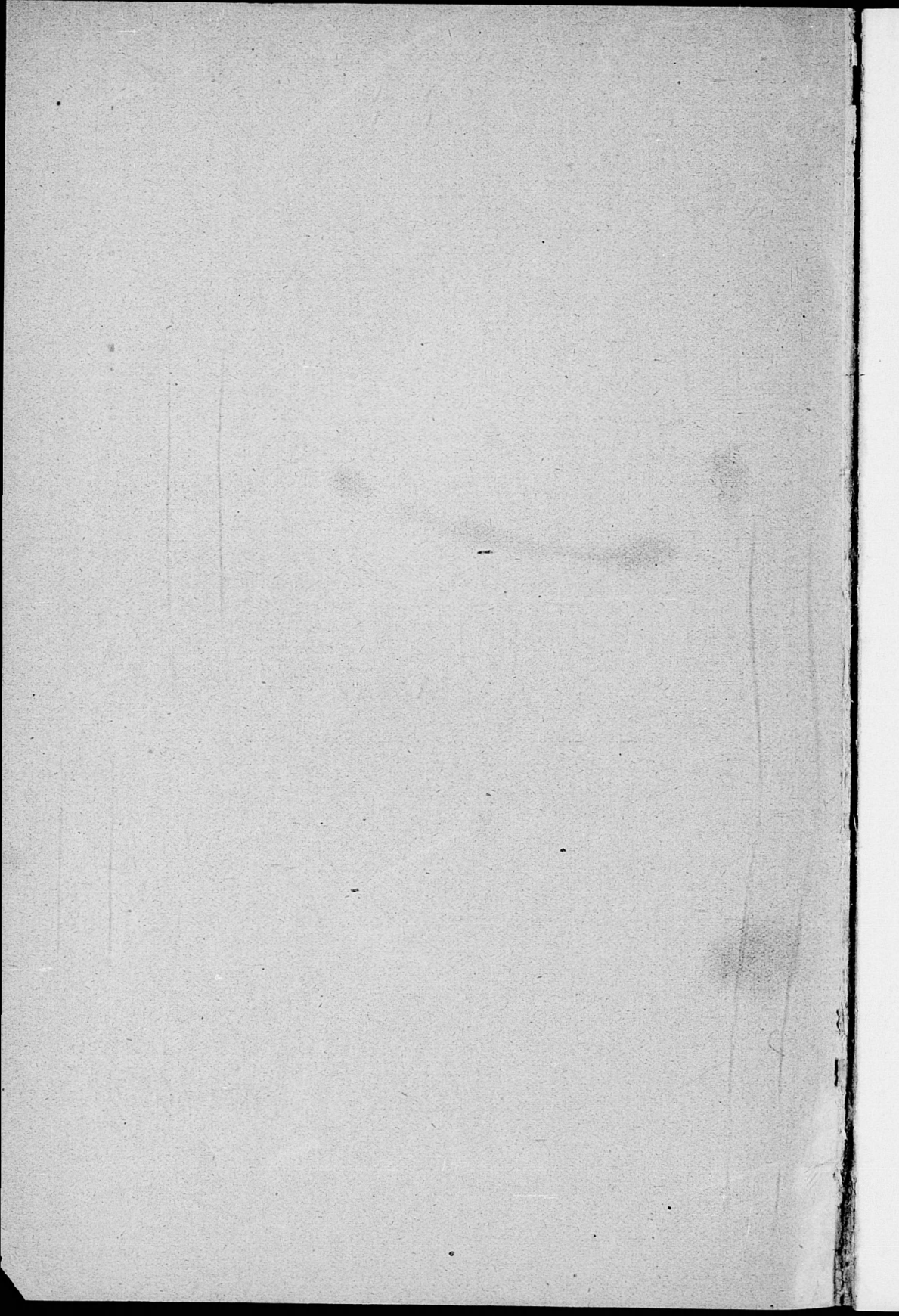
Br. 3. j. IX, 8

EX MNEMOSYNES

BIBLIOTHECAE PHILOLOGICAE BATAVAE.

VOLUMINE XIII. 1.

DE NONNULLIS DEMOSTHENIS ET AESCHINIS CONTROVERSIIS.

SCRIPSIT

MATTHAEUS VALETON.

I.

DE PACE PHILOCRATEA.

Post pacem Philocrateam mox apparuit qua re inductus Philippus faciles praeberet aures Atheniensium legationi pacem rogaturae. Verum antequam pax facta esset, mirationem aliquam id movere poterat, ei dumtaxat qui externam modo rerum speciem cognitam haberet. Vix enim dubium erat, quin rex, si in bello perseverasset, intra breve tempus Chersonesum, quae sola possessio in litore Thracio Atheniensibus superesset, potuisset expugnare. At molestae erant eorum classes, quae commeatum intercludebant et portus obsidebant, quibus par esse non potuit. Sed hanc molestiam iam per decem annos toleraverat, et tolerare poterat dum in terra debellaretur. Verum Philippus ardebat ad opprimendos Phocenses, cuius rei occasionem honorificentissimam cum maxime ei praebebant preces quibus adibatur ab Amphictyonum parte maiore, i. e. a Thessalis et Thebanis. Nihil ei optatius contingere poterat, quam ut ultra Thermopylas in ipsis Graeciae finibus auctoritatem suam conderet, et viam sibi muniret imminendi, si videretur, ipsis finibus Atticae. Expeditio

autem anni a Chr. natum 352 eum docuerat¹⁾ hac de re ne cogitandum quidem esse, quamdiu bellum cum Atheniensibus teneret, posse enim hos, dum Phocenses starent et a Thebanis sibi tergum tegerent, copiis suis navalibus et terrestribus iter ipsi intercludere; hos igitur conciliandos esse ut pacis legibus eos obstringeret.

Iamvero haec cum Atheniensium viros πολιτικούς fugere non deberent, expectandum erat eos cautissime cum rege acturos esse. Regis non intererat statim ab initio enuntiare se Phocenses utique a pace exclusos velle. Athenienses satis cognovisse potuit bello esse defessos et pacis cupidissimos, neque tamen non metuendum erat ei, si aperte illud declararet, ne pax infecta maneret et Thermopylae sibi clauderentur. Magis expediebat, cum cetera omnia convenissent, Athenienses pacis spe adsuevissent, increvisset eorum belli taedium, tum demum durissimam eis conditionem foederis ostendere. At Atheniensium legati rem negligere non debebant. Hoc quisque secum, hoc communi consilio reputare debebant, quid responderent cum Philippus postularet ut Phocensium causam Athenienses desererent; hoc iis constare debebat utrum pacem, Chersonesum, civium suorum Olynthi captorum libertatem periclitari vellent, dummodo Thermopylas vindicarent, an conarentur Philippo persuadere ut si Thermopylas ei aperirent Athenienses, eos ascisceret socios in Phocensium rebus constituendis. Perquam erat res difficilis et periculosa. Quid si Philippo persuaderi non posset? Quid, etiamsi specie Athenienses in societatem victoriae acciperet, si tamen ei semel Thermopylis potito nulla in re resistere valerent? Ab altera parte, si Thermopylas sibi vindicaturi cetera omnia omitterent —, equis ignorabat Phocensium vires decrescere? Quid si Thebanis victoribus et ad Thermopylas appropinquantibus recedendum tamen inde, omnisque labor irritus futurus esset? Nihilominus non expectandum erat dum Philippo placeret de Phocensibus agere, res occupanda erat, suo, non Philippi tempore quid ille vellet, quid ipsi possent, legati tentare debebant.

1) Diodor. XVI. 37. 38 Iustin. VIII. 2. Dem. Phil. I. 17 de falsa leg. 84, de corona 32, Argum. Dem. Or. de pace 1.

Verum misere videntur impares fuisse suo muneri. Fieri potest ut iam tum inter eos fuerint, qui Philippi largitione adducti, eius iussu conati sint collegas suos in legatione docere non opus esse de Phocensibus agere. Verum hos, inter quos saltem Demosthenes et Aeschines¹⁾ corruptela intacti erant, ita falli non oportebat. Sed ne animadvertisse quidem videntur quanti momenti esset Philippo ut Amphictyonum mandata perficeret. Pluris fecisse videntur quam in re erat incommoda quae ei ex bello orerentur, et praecipue, ut vanum erat Atheniensium ingenium, suam apud eum gratiam, quam rex callidissimns officiosissime ostentabat. Pacem cum Philippo si facerent non Athenienses modo sed, quod vix aliter posset, etiam socii eorum, non dubitasse videntur quin res, sua sponte, eo reditura esset, ut Phocenses quoque in pacis societatem reciperentur. Non attigisse videntur negotium huic rei prospiciendi et consulendi. Aeschines, qui solus nobis auctor est²⁾ eorum, quae ipse et collegae cum Philippo egerunt, de Amphipoli se iactat, quam tamen redditum iri ne iusta quidem spes erat; at de Phocensibus οὐδὲ γρῦ.

Beloch v. cl. in opere cui titulus *Griechische Geschichte*, hoc inquit³⁾ convenisse inter Philippum et legatos ut communi consilio rex et Athenienses de Phocensium causa disceptarent. Belle coniecta! At nescio an fallatur vir doctus. Non ignoro praeter Amphipolin de multis aliis disseruisse et se et collegas testari Aeschinem, neque negare velim in sermones quoque de Phocensibus eos incidisse et fieri posse ut Philippus significaverit se, simulac pax facta esset cum Atheniensibus de ea re consulere velle; sed certi nihil convenit, neque Philippus — id quod rite interrogatus celare non potuit — utrum armis utique Phocenses petiturus an vi abstenturus esset, declaravit. Quod èt apparet ex iis quae acta sunt in conciliis de pace Athenis habitis èt unice, si tenetur, controversias quae de pace inter Demosthenem et Aeschinem ortae sunt perspicere penitus licet; quod demonstrare conabor.

1) Dem. de fals. leg. 9—15.

2) Aesch. de fals. leg. 25—39.

3) II p. 510 „Die Phokische Frage sollte im Einverständnisse beider Mächte geordnet werden”.

Paulo postquam legati domum redierunt, Demosthenes qui tum senator erat auctor fuit populo ut iuberet duobus deinceps diebus mensis Elaphebolionis, XVIII et XIX, concilia haberi de pace idque ita, ut priore die sententiae dicerentur, altero die in suffragium iretur¹⁾. Interea Athenas advenerant Philippi legati *αὐτοκράτορες* Antipater et Parmenio²⁾, sicubi de conditionibus pacis convenisset et populus pacem iussisset, Atheniensium praetores sociorumque legatos in iusiurandum adaaturi. Schaefer v. cl. putat³⁾ eos statim in priore concilio de Philippi retulisse postulatis. Sed testis nobis est Demosthenes eos cum in eo deliberaret populus non interfuisse. Dicit enim (de fals. leg. 144) „καὶ κρατοῦντος ἐμοῦ τὴν προτέραν ἡμέραν καὶ πεπεικότος ὑμᾶς τὸ τῶν συμμάχων δόγμα κυρῶσαι καὶ καλέσαι τοὺς πρέσβεις τοὺς τοῦ Φιλίππου, ἐκκρούσας οὗτος (i. e. Aeschines) εἰς τὴν ὑστεραίαν ἔπεισε κ.τ.λ., legatos autem non opus fuit vocare, si adessent. At potuerunt Philippi mandatis expositis recessisse. Potuerunt, sed non ita res se habet, quod apparet si comparamus ea quae in priore et quae in altero concilio acta sunt.

Conventus civitatum quae iniquo foedere cum republica Atheniensium iunctae erant, populum Atheniensem certiores fecerat sibi placere ut, si ille cum Philippo pacem faceret, cuivis civitati Graecae liceret, intra trium mensum spatium in pacis societatem ascisci⁴⁾, quod δόγμα si perferretur manifesto Phocensibus quoque liceret pacis participibus fieri. Contra Philocrates Atheniensis apud populum verba faciens suaserat ut Phocenses et Halenses nominatim a pace cum Philippo excluderentur⁵⁾. Iamvero prioris concilii die omnes qui praeter Phi-

1) Aesch. de fals. leg. 65, 66.

2) Tres legatos fuisse: Antipatrum, Parmenionem, Eurylochum tradit Argum. alterum Dem. orat. de fals. leg. 4, de qua re vide Schaefer Dem. u. s. Z. II² p. 220 in ann. (1).

3) l. l. p. 225.

4) Aesch. in or. contra Ctes. 69: „ἐν τῇ προτέρᾳ τῶν ἐκκλησιῶν ἀνεγνώσθη δόγμα τῶν συμμάχων 70 ἐξεῖναι τῷ βουλομένῳ τῶν Ἑλλήνων ἐν τρισὶ μηνσὶν εἰς τὴν αὐτὴν στήλην ἀναγεγράφθαι μετ' Ἀθηναίων καὶ μετέχειν τῶν ὅρκων καὶ τῶν συνθηκῶν. Hoc δόγμα quia Aeschines recitandum curavit, de veritate non dubitandum est.

5) Dem. de fals. leg. 159 τὴν τε γὰρ εἰρήνην οὐχὶ δυνήθέντων ὥς ἐπεχείρησαν οὔτοι „πλὴν Ἀλέων καὶ Φωκέων” γράψαι ἀλλ' ἀναγκασθέντος ὑφ' ὑμῶν τοῦ Φιλο-

locratem contionabantur, communi consensu Philocratis dissuasurunt sententiam, sociorum decretum suaserunt ¹⁾, altero autem populus nulla ratione habita decreti sociorum, rogante Philocrate ²⁾, pacem, simulque foedus ³⁾ iussit inter Athenienses eorumque socios ⁴⁾ et Philippum eiusque socios ⁵⁾ nihil amplius ⁶⁾. Unde haec orta est rerum commutatio, et qui factum est, ut in altero concilio Eubulus Atheniensis cives suos pervicerit, id quod testatur Demosthenes ⁷⁾, metu iis incusso nisi hanc pacis conditionem probarent, ne cogarentur naves conscendere et tributum e censu pendere et pecunias rebus divinis destinatis in

κράτους ταῦτ' ἀπολείψαι, γράψαι δ' ἄντικρυς „Ἀθηναίοις καὶ τοῖς Ἀθηναίων συμμάχοις“. Halae sola in Thessalia civitas erat quam tunc temporis nondum suae ditionis fecerat Philippus. Urbem obsidebat quam ab eo missam velle Athenienses perspicuum est.

1) Dem. de fals. leg. 15 καὶ ὅμῶν βουλομένων ταῦτα (i. e. sociorum decretum) οὐδὲ φώνην ἐθέλοντων ἀκούειν τοῦ καταπτυστοῦ Φιλοκράτους. His verbis significat Dem. quo animo esset populus initio concilii posterioris, sed eo ipso ostendit quo animo esset sub finem prioris idque eo confirmatur et quod teste Aeschine (contra Ctesiph. 71) tum omnes favebant δόγματι sociorum et mutuis ipsis Demosthenis et Aeschinis criminationibus, de quibus infra agam.

2) Aesch. contra Ctes. 72 καὶ τέλος ταῦτ' ἐνίκα i. e. ne ratio haberetur decreti sociorum cf. 70 sq. Populi clamoribus adductum Philocratem ea de Phocensibus et Halensibus in rogatione sua omisisse docet locus Dem. de fals. leg. 159 quem laudavimus supra. Beloch, l. l. p. 11 „Der Entwurf. des Philokrates ging im Rate ohne Widerstand durch“. Rogationem Philocratis non dissuasisse senatum verisimile puto. Tamen teneri velim neque de ea re quidquam tradi et tam licuisse populo id iubere quod senatus dissuasisset quam quod suasisset, vide Gilbert, Handbuch der Griechischen Staatsalterth. I p. 278. Verum cum Beloch dicit „der Entwurf des Phil.“ vult sententiam (id quod apparet ex eis quae proxime praecedunt verbis laudatis) quam Philocrates dixerat de excludendis Halensibus et Phocensibus. De ea autem senatus praeiudicium non tulerat, ferebat enim de rogationibus, non de sententiis oratorum. Erravit Beloch, quoniam sententiam a Philocrate in priore concilio dictam non distinxit ab eiusdem rogatione in altero lata.

3) Aesch. contra Ctes. 72 καὶ τέλος ταῦτ' ἐνίκα (i. e. et ne decreti sociorum ratio haberetur et ut non pax solum, sed etiam foedus cum Philippo fieret cf. 70 sq.) τῷ μὲν λόγῳ προσβιασασμένου Δημοσθένους τὸ δὲ ψήφισμα γράψαντος Φιλοκράτους,

4) Dem. de fals. leg. 159.

5) Hegesippus de Halonn. 31. Exposuit ibi orator quae se iudice praeter ea quae revera pace Philocratea statuta essent par fuisset statui et dicit inter alia: μὴ μόνον ἡμᾶς καὶ τοὺς συμμάχους τοὺς ἡμετέρους καὶ Φίλιππον καὶ τοὺς συμμάχους τοὺς ἐκείνου ἄγειν τὴν εἰρήνην ἀλλὰ κ.τ.λ. cf. etiam Dem. de fals. leg. 36. 158.

6) Nisi quantum pertineret ad statuendum quid utrique haberent, quomodo mari uterentur, quae esset foederis vis talia.

7) Dem. de fals. leg. 291.

re militari consumere, aliis verbis ne cogerentur in bello cum Philippo perseverare¹⁾, cum in priore concilio neque is neque aliis quisquam hac de re verbum iactasset?

Responsum in promptu est. Quoniam tum cum haberetur prius concilium nondum cognitum erat Philippum utique Phocenses a pace exclusos velle, id autem eius legati in altero concilio adhibiti declaraverunt. Apparet igitur eos in priore concilio Philippi mandata nondum exposuisse, et hunc rerum agendarum ordinem constitutum fuisse ut primum Athenienses inter se compararent de pacis ratione quid videretur, deinde autem Philippi legati ostenderent utrum regi quoque hoc placeret an mutatum quid vellet. Hunc ordinem facile credas ab ipso Philippo propositum non tantum, quod supra demonstravi (p. 76) cum eius interesset quam diutissime duci Athenienses, sed etiam quia non extra omnem spem positum erat — quod infra ostendam — eos ultro id ipsum, quod ille vellet iussuros. Athenienses ab altera parte veri simile est, cum praesertim Philippus per litteras quas eorum legatis mandaverat, quem admodum coram, summam in eos significasset voluntatem et promississet se eos, si foedus secum inirent magnis beneficiis affecturum²⁾, id ipsum accepisse pro documento eius benevolentiae, quod sibi permetteret libere de pace consulere, hoc tantum praemonito Amphipolin cetera oppida Thraciae, quae iure belli possideret se non redditurum³⁾. Sed hoc mitto. Illud autem animadversum velim potuisse Philippum satis habere, sicut satis habuit, hanc prohibuisse pacis conditionem ut intra trium mensum spatium

1) Haec Demosthenem ab Eubulo in altero concilio velle dicta esse inde apparet, quod Aeschinem cum eo consensisse tradit quem in priore concilio contra Philocratem locutum esse ait cf. de fals. leg. 13 sqq.

2) Aesch. de fals. leg. 45, 50. Dem. de fals. leg. 40, 316. Heges. de Halonn. 33.

3) Dem. Phil. II 17 εἰ γὰρ Ἀμφίπολιν καὶ Ποτίδαιαν προεῖτο, οὐδ' ἂν οἴκοι μένειν βεβαίως ἤγεῖτο. Verisimile est haec desumpta esse Philippi litteris. cf. Philostr. L. de Sophocl. 2.1 κακεῖνος μὲν (Dem.) ἦκων Ἀθήναζε τιμὰς προσήτει καὶ στεφάνους ἀπολωλυίας Ἀθηναίοις Ἀμφιπόλεως quod nonnisi de prima Demosthenis legatione recte dici potuit. cf. Aesch. de fals. leg. 45, Dem. de fals. leg. 234 Accedit quod, cum constet Philippo pacis legibus Amphipolin cetera, decreta esse (Heges. d. Halonn. 24 sqq., et schol. ad h. l. Dem. de fals. leg. 22, 253, de Pace 25) nusquam tamen apparet in conciliis de pace habitis hac de re ullam controversiam ortam esse.

cuique civitati Graecae liceret in pacem ascribi. Hoc impetrato non prorsus necesse ei erat nominatim Phocenses excludi, nullus enim iam metus erat ne cum in eo esset ut scripto mandarentur nomina eorum ad quos pax pertineret, Athenienses, nisi Phocenses ascriberentur, pacem irritam facerent. Neque tamen res nullius momenti erat, ut ipse eventus docuit nefas non visum esse Demostheni, aliis, post pacem factam, Phocensibus non ascriptis, tamen propterea quod *ab Atheniensibus* Phocenses non exclusi essent, armorum vi eos a Philippo defendere. Rex vero, quem credibile puto tale quid praevidissee — callidissime enim mox illorum consilis occurrit —, tamen cum satis cognitos haberet Atheniensium spiritus ad intellegendum gravius eos laturos si cogerentur aperte profiteri Phocenses a se desertos quam reapse eos deserere, illud eis remisit non tanti rem faciens ut propterea pacem et foedus in discrimen adduceret.

At Philocratem rogare licet, quid induxerit ut ultra moliretur rem patriae commodo adversissimam, eamque perferendi quid spei habuerit. Nimirum simultates aliquas cum Phocensibus tunc temporis excercebant Athenienses, quorum auxilia praetor Phocensium Phalaecus, cum arcessivisset factio ei inimica et paulisper superior facta, mox summa imperii recuperata, non sine contumelia domum remisit¹⁾. Hoc ipso prioris concilii die Athenas allatum erat, et propter hanc causam in spem Philocrates venire poterat, mobiles civium suorum animos se pertracturum ut irae potius quam utilitati suae consulerent. Quam tamen spem eum fefellisse vidimus. Philocrates autem vix dubitandum quin Philippi auro corruptus ea tentaverit. Nam nèque ea quae statim post pacem egit mox nobis apparebit omnino intellegi posse nisi Philippi mandatu suscepta credas, èt pecuniarum a Philippo captarum ab Hyperide reus factus, ne ausus quidem causam dicere, sponte solum vertit. Ut omittam eum, si Demostheni fides est aperte aliquamdiu Philippi donis gloriatum esse²⁾. Philippo autem magni momenti res

1) Diod. Sic. XVI 59 Φάλαικος μὲν ὁ τῶν Φωκέων στρατηγὸς διαβληθεὶς ὅτι πολλὰ τῶν ἱερῶν κέκλοφεν, ἐξέπεσεν ἐκ τῆς ἀρχῆς. 59 Φάλαικον πάλιν τῆς στρατηγίας ἡξιωμένον. Cetera tradit Aesch. de fals. leg. 132—134.

2) De fals. leg. 114 sq.

erat, ut Athenienses suis ipsorum verbis Phocensium causam destituerent, sic hercle securo ab omni metu ne mutata mente tamen suis consiliis officerent.

Iamvero post ea quae demonstravi ne verbo quidem amplius opus est ad arguendum Atheniensium legatos de pace missos non egisse cum Philippo de rebus Phocensium. Relinquitur ut ostendam, quid lucis illa afferant ad intellegenda ea quae post pacem factam Demosthenes et Aeschines sibi invicem crimini dederunt.

Et primum quidem uterque orator alterum insimulat in Philocratis sententiam pro pace locutum esse, se ipse contendit decretum suasuisse sociorum. Haec repugnare videntur ut quae maxime, sed ex eo quod addit uterque, in altero concilio alterum id fecisse quod ei obicit, apparet vera esse. Cur enim addidit „in altero concilio” nisi propterea quod sciebat hoc verum esse? nam ceteroquin nulla erat causa addendi hoc. In altero autem concilio, quod supra vidimus, rex per legatos suos declaravit Phocenses a pace excludendos esse, neque mirum erat, etiamsi quis in priore concilio perstrinxisset Philocratem, nolle tamen committere ut paci officeret. Quod autem neque Demosthenes neque Aeschines, cum alteri obiciens quod Philocrati assensus esset, de se ipso contrarium iactaret, ~~non~~ iudicavit sibi expedire ut adderet hoc unice ad concilium prius pertinere, prorsus consentaneum est. At vero cur uterque orator alteri id obicit, quod neutri dedecori esset? Res aliquanto intricatior, tentandum tamen est eam expedire.

Criminandi initium fecit Demosthenes. In oratione inscripta „de falsa legatione”, qua adversarium accusat unum e legatis quibus curae esset ut Philippus in pacem iuraret, auro corruptum patriae commoda prodidisse, aliqua de pacis ratione praefatus: „Aeschines” inquit (14 sqq.) „in priore concilio dixit, si Philocrates diu cogitasset quo potissimum modo pacem impediret, nihil melius invenisset quam ut ea” (de Phocensibus) „suaderet, ego autem hanc pacem quamdiu unus ex Athenienibus relinquitur, numquam populo faciendam censebo, pacem tamen faciendam censeo. Et eiusmodi alia breviter et honeste locutus est. Is vero qui pridie coram vobis omnibus haec dixisset, postridie eum pax conficienda esset, me sociorum decreto

assentiente, vobisque haec cupientibus ac ne vocem quidem nefarii illius Philocratis audire volentibus, surrexit, contionatus est, per deos immortales, quae multis suppliciis digna sunt, non oportere vos maiorum vestrorum meminisse neque eos sustinere, qui tropaea et pugnas navales loquerentur; se legem rogaturum ne cuiquam Graecorum auxilio veniretis, nisi qui prior vobis subvenisset ¹⁾". Quam contumeliam defensurus a se Aeschines (de falsa leg. 63—65) in altero concilio verba se omnino non fecisse ait, neque facere potuisse cum populus ipso Demosthene rogante statuisset, ut in priore concilio sententiae dicerentur, in altero contionandi copia non daretur, iretur in suffragium ²⁾. Ut vera se dicere probet populiscitum huc perti-
nens recitandum curat. At tamen mentitur. Nam in oratione sua contra Ctesiphontem testatur (71) disseruisse in altero concilio Demosthenem ea quae pridie contra Philocratem allata essent, nullius pretii esse, nisi Philippi legatis probari possent. Hoc autem vere enuntiasse Aeschinem supra ostendimus (p. 82).

1) De eis quae deinde sequuntur, Aeschinem haec dixisse coram legationibus ex aliis Graeciae civitatibus, quas Atheniensium populus per legatos arcessivisset secum consulturas de bello adversus Philippum, ad quae respondet Aeschines (Aesch. de fals. leg. 57—59) nullas adfuisse legationes Graecorum necdum redisse Atheniensium legatos qui eas arcesserent, varie censuerunt, viri docti, alii Demosthenem, alii Aeschinem mentiri rati. Equidem assentior viro praef. Grotio (hist. of Greece a new Ed. in 12 vol. Vol. XI p. 193 in. ann.). Quod Dem. alio loco (de eor. 23, 24) dicit quo tempore Athenis concilia de pace haberentur nullos Atheniensium legatos missos fuisse sed iam dudum exploratos fuisse ceterorum Graecorum animos, non hoc mihi videtur repugnare eius dictis modo laudatis, nisi quod temporis praeteriti spatium — dicit enim „iam dudum“ — in maius auctum est; nam poterit sane universe Graecorum sententia iam explorata esse, ita ut tamen unius alteriusve civitatis etiam legati Athenis adessent, sed quod addit Demosthenes (de cor. 24) si, quo tempore concilia de pace haberentur, Atheniensium legati de bello cum Philippo circum ceteras civitates Graecas missi essent, fraudulenter actum fore cum iis, etenim Athenienses eas ad bellum citaturos fuisse cum ipsi de pace agerent, hoc nihil est, nam tum cum legationes mittebantur de pace nondum cogitabatur. Quod vero Aeschines, dicit *nullos*dum Atheniensium legatos in patriam redisse, mentitur nam *ipse* inter legatos fuerat (Aesch. de fals. leg. 79) et tamen Athenis in conciliis de pace aderat; ut nondum *omnes* redierint sequi videtur e sociorum decreto quod recitandum curat Aesch. (de fals. leg. 60. 61) unde apparet fuisse qui expectarentur cum hoc decretum fieret. Sed sciri non potest an tamen reverterint antequam concilia de pace haberentur. Si minus, Demosthenes quoque mentitur contendens (de cor. 23) nullos iam expectari.

2) Vide supra p. 78.

Accedit quod in ipsa oratione de fals. leg. Aeschines non obscure designans Demosthenis dicta adversus se, fuisse inquit (74 sqq.) qui salutis patriae parum memores, unice suaderent civibus suis ut spectarent arcis propylaea, et proelium apud Salaminem et maiorum sepulchra et tropaea, se vero contendisse haec quoque memoria tenenda esse, sed ab altera parte cavenda esse ea quae minus considerate a maioribus acta essent, praecipue quotiens pacem respuissent ut saepius sub finem belli Peloponnesii, quam tamen deinde multo molestiorem conciliare cogerentur. Quando autem haec contendit Aeschines? Fieri non potest quin in concilio altero, manifesto enim eius oratio eo spectat ut pacis invidiam tollat, quae nulla erat antequam Philippi legati regis condiciones nuntiassent. Neque alienum videtur huc referre quod in oratione contra Timarchum (174), quae brevi post pacem factam habita est, cum Philocrates nondum reus factus, auctoritate floreret, se ait cum Philocrate pacis auctorem fuisse quibus quoque verbis suis mendacii arguitur Aeschines, in orat. de fals. leg. iis, quae attulit ad refellendum Demosthenem de altero concilio, haec praemittens (56) „invenietis cives non me et Philocratem, sed Demosthenem et Philocratem paci operam dedisse.” At quid de populiscito illo Demosthenis, quod attulit Aeschines ad probandum se in altero concilio verba facere non potuisse? Dissolvuntur tenebrae loco illo Demosthenis (de fals. leg. 144) quem supra laudavi (p. 78) ubi hic memorat se voluisse in priore iam concilio advocari Philippi legatos, sed Aeschinem pertulisse ut hoc ad posterum diem differretur. Inde apparet Aeschine auctore illud populiscitum sublatum esse, nam si in altero demum concilio Philippi legatorum verba audirentur, necesse erat etiam in altero concilio liceret verba facere, neque enim in suffragium iri poterat, antequam legatis auditis, rursus sententiae dictae essent. Pertulit igitur Aeschines ut e populiscito quod rogaverat Demosthenes derogaretur id quod de altero concilio vetitum esset, et in eo quoque iuberet populus copiam dari suadendi et dissuadendi. Cum autem tribus annis post orationem suam de falsa leg. haberet Aeschines recitare iussit Demosthenis populiscitum, suum, quo id sublatum erat tacuit.

Iamvero tu rogas cur Aeschines maluerit mentiri, quam respondere adversario: „id feci, quod aliter fieri non potuit, quod ne tu quidem Demosthenes fecisti aliter”. Si accurate comparamus ea quae in oratione de fals. leg. Demosthenes Aeschini et ea quae in oratione contra Ctesiphontem Aeschines Demostheni iniungit, videmus ea tamen non prorsus similia esse. Nam Aesch. (in or. c. Ct. 71) Demosthenem ait in priore concilio cum ceteris omnibus locutum in sententiam sociorum, ut trium mensum spatium omnibus Graecis daretur in societatem pacis veniendi quo futurum esset ut Phocensibus liceret arma tutari Philippi, nocte intermissa contendisse nullius usus esse quae pridie dicta essent nisi ea legatis Philippi persuaderentur. Hoc autem quamvis obiurget Aeschines, vere et honeste dici poterat, nisi forte id ipsum crimini esset nolle pacem irritam facere. Addidit Aeschines (contra Ctes. 60, 65, 71 sq.) etiam de foedere praeter pacem cum Philippo ineundo consensisse cum illius legatis Demosthenem, quo tamen res non alia fit, si quidem hoc quoque Philippo recusari non poterat Postremo affert Amyntorem quemdam testem (de fals. leg. 64, 67), quem Demosthenes in altero concilio ostenta rogatione scripta quam secum habuisset a Philocratis rogatione non diversa, ferretne ad populum consulisset. Testimonium sane leve videtur, neque tamen quidquam vetat credere, nam revera in Philocratis rogatione exemptis eis de Phocensibus et Halensibus nihil erat cui Demosthenes si pacem faciendam non negaret, assentiri nollet ¹⁾. At vero Aeschines,

1) Una cum eis quae attuli etiam Aeschines adversario exprobat 1° eo ipso quod conciliis de pace habendis dixisset dies mensis Elaph. XVIII et XIX impedivisse quominus, secundum decretum sociorum, legati expectarentur circum ceteras civitates Graeciae missi. (Hoc etiam in or. de fals. leg. iam iactaverat Aesch. 60 sqq., repetivit in or. contra Ctes. 64, 67, 68. Quod autem in hac addit, 67, iam die VIII mensis Elaphebolionis voluisse haberi concilium coniecerunt vv. d. Grote II. p. 191, Schaefer II. p. 211 id propterea non habitum esse cum Philippi legati tunc nondum advenissent. Potius credam diem a populo reiectum esse cum dies festus esset Aesculapio sacer). 2° turpiter eum assentatum esse Philippi legatis (contra Ctes 61, 75), 3° eum auctorem fuisse ut Cersobleptes rex Thraciae Atheniensium socio excluderetur a pace. — De Cersoblepte infra agam; assentationis autem crimen merae nugae sunt (cf. Dem. de eor. 28). Quod autem Aeschines dicit impedisse Demosthenem quominus expectarentur Atheniensium legati peregrinantes, utrum hoc verum sit necne sciri non potest (cf. supra p. 83, in ann. (1) sub fin.) sed fac verum esse. Omitto

quod testatur Demosthenes neque negat ille, quamquam verba Demosthenis designans ea refellere conatur (in orat. de fals. leg. 74 vide supra p. 14), in altero concilio dixisse apparet nulli Graecorum civitati auxilium esse ferendum quae non ante ipsis auxilium tulisset, quibus verbis, quid aliud spectare poterat, quam ut persuaderet civibus suis aequum et bonum esse Phocenses deserere? propter hoc autem eum perstrinxit Demosthenes. Vides discrimen; Demosthenes agnoverat a Philippo cogi Athenienses Phocensium causam destituere, Aeschines conatus erat huius rei invidia Philippum liberare. Id autem cur fecerat? Philippi adductus largitione. Cur enim aliter? Quid? in altera legatione quae erat de adigendo Philippo in iusiurandum procul dubio est, id quod mox demonstrabo, eum una cum Philocrate Philippi inservisse commodis. Adde quod in or. contra Timarchum (174) ipse gloriatur se cum Philocrate pacis auctorem fuisse, qua re imprudens confitetur se prorsus alia ratione atque Demosthenem Philocrati adfuisse; quem auro corruptum et supra iam argui, et arguam infra etiam amplius. Adde quod in eadem oratione contra Timarchum (169) Philippum laudat propter λόγων εὐφημίαν neque dubitare se dicit, quin si promissis suis stet ἀσφαλῆ καὶ ῥᾷδιον τὸν καθ' αὐτοῦ ποιήσει ἔπαινον. Aeschines autem si iam constat tentatum esse donis Philippi eis succubuisse, quid credibilius, quam hoc factum esse cum inter prius et alterum concilium audisset a Philippi legatis quid is de Phocensibus statuisset? Tunc dicere sibi poterat Aeschines resisti Philippo tamen posse nullo modo; pace careri non posse; utique cedendum esse; rem eodem loco manere sive pacem ut necessariam ita miseram et turpem, a Philippo coactam profiteretur, sive cona-

quod ex Aeschine ipso discimus (de fals. leg. 79) hoc tamen iam apparuisse eas, quae auctoritate plurimum valerent civitates Graecas Atheniensium legatis morem non gessisse. Verum, id quod iam vidit Grote (l.l. p. 196 sq.) differre non licebat contiones de pace nisi frustra venturi erant legati Philippi qui iam erant in itinere. Quod autem Aeschines ait tum quod Demosthenes legatorum Atheniensium reditum expectari prohibuisset, tum quod per eum stetisset quominus intra trium mensum spatium ceterae quae vellent civitates Graecae paci ascriberentur, factum esse ne pax communis totius Graeciae cum Philippo fieret (contra Ctes. 61, 68, 70) nihil id est. Nam nulla civitas praeter Athenienses ipsos Phocensesque eis temporibus cum Philippo bellum gerebat. Cur autem ei qui pacem iam agebant, pacem facerent?

retur civibus suis persuadere nihil aequius esse quam ut ultro excluderent Phocenses ¹⁾. Philippi autem plurimum intererat, postquam conatus decipiendi per Philocratem Athenienses male cecidit, eiusque legati iam non potuerunt quin aperte profiterentur pacem regem non daturum nisi excluderentur Phocenses, etiam sic sibi conciliare quempiam oratorem facundum, civibus suis minime suspectum, qui eorum animos placaret et deliniret. Num sciebat Philippus an Hyperides, Hegesippus eius generis oratores postremo tamen populum perducerent ut pacem recusaret? Num praevidere poterat, id quod eventus docuit, Demosthenem et Eubulum, non cum illis facturos? pacem eos etiamsi ingrata et gravis esset tamen bello praelaturos? Si quidquam veri inest Aeschinis gloriatiōi se cum Philocrate pacis auctorem fuisse, credere licet magni momenti fuisse eius orationem ad populum perducendum ut sociorum decreti rationem ne haberet.

Itaque rogantes cur Aeschines maluerit mentiri quam agnoscere se civibus suis suasisse ut Philippi conditiones acciperent, facile iam invenimus responsum hoc: quoniam utique ei necesse erat mentiri. Non illud ei obiecit Demosthenes quod necessarium esse censuisset deserere Phocenses, sed hoc quod praedicasset honestum et laudabile id esse. Si hoc se fecisse negaret illud confessus se fecisse, mentiebatur tamen. Maluit ita mentiri ut omnino negaret se in altero concilio verba fecisse. Alterum nihil habebat quo probaret, et ipsa mendacii conscientia eum prohibebat confidere cuiquam id credibile fore; alterum quo probaret habebat Demosthenis illud populiscitum, cuius specie falsa levissimis auditoribus etiam videretur adversarium mendacii improbi coarguisse; eo audacius hoc tentare poterat, quoniam accusatori in eadem causa plus semel verba facere non liceret.

At Demosthenes quoque mentitus est, vel quod eodem redit,

1) Absonum fuisse contendit Aesch. (de fals leg. 66) si, una nocte intermissa, Philocrati assensus esset apud eos qui pridie audissent eum contra Philocratem loquentem; nihil enim profecturum fuisse, nisi ut omnibus odio esset. Speciosius hoc est quam verius. Etenim si eius verba auditorum animos delinire valerent, rogaturi non erant num sibi constaret. Sin minus, cum donis pollicitationibusque Philippi eorum odium compensabat.

dissimulavit. Tacuit se in altero concilio professum Philippo cedendum esse, speciem movit quasi in eo quoque locutus esset in sociorum sententiam (de fals. leg. 15); contendit suas partes quaerendi pacem nullas fuisse (de corona 20—22). Metuisse videtur ne si ea quae dixisset, referret ut dixisset, non satis post tres pluresve annos dispicerent homines quid interfuisset inter ipsum et Aeschinem Philocratemque, quorum hunc populus *δαρδοκίας* damnaverat, illum ipse eodem crimine postulabat. Vi veritatis, quamvis semper eam in ore ferret, confidere iamdiu dediticarat eorum temporum ars oratoria ¹⁾.

Sed de his iam satis. Altera autem, quae huc pertinet inter Demosthenem et Aeschinem controversia est de altera illa legatione, cuius in superioribus iam saepius mentionem fecimus, suscepta statim postquam Athenienses in pacem iuraverunt, ut Philippum in iusiurandam adigeret, deque Aeschinis apud populum verbis post reditum. Revera, si utrique et Athenienses et Philippus sincere statuti erant legibus pacis, nullius momenti erat ea legatio. In concilio habito die mensis Elaphebolionis XXIII quo statueretur quae civitates sociorum nomine cum Athenienses in pacem iurarent, Philocrates pertulit populiscitum ut iuraret conventus legatorum e civitatibus quibus foedus iniquum cum Atheniensibus esset (Aesch. contra Ches. 74); quo sequebatur ut Phocenses ut qui in harum civitatum numero non essent a pace excluderentur. Hi igitur in pila cui incidebantur nomina Atheniensium eorumque sociorum qui cum Philippo eiusque sociis pacem et societatem inierant non ascribebantur, iisque, pristinis hostibus quos iam ante multos annos in Thessalia victos frustra conatus erat rex in ipsorum finibus aggredi, nullae eum prohibebant pacis leges denuo arma inferre praesertim arcessitum a sacro Amphictyonum conventu. Alterum bellum rex gerebat contra Cersobleptem Thraciae regulum; huic Athenienses auxilia miserant quibus nonnulla eius tuebantur oppida Hieron Oros, Doriscum, Serrium, alia. Sed ne Cersobleptes quidem in pacis societatem

1) Sic etiam si mentitus est Demosthenes quod tamen non constat (cf. supra p. 83 in ann. (1) sub fin. p. 85 in ann.) nullos legatos Atheniensium nondum redisse quibus diebus concilia de pace haberentur, propterea mentitus est quod satius putabat crimen inane infitiando reicere, quam dissolvere explicando.

receptus erat, quod cum sponte iam sequitur e populiscito Philocratis modo laudato praeterea ostendit Philippi epistola quam aliquot annis post ad Athenienses misit qua discimus eius nomen in pila propter pacem instructa incisum non fuisse¹⁾. Neque repugnant ea, quae nobis tradidit Aeschines (de fals. leg. 82—85) in concilio illo diei XXIII mensis Elaphebolionis cui Demosthenes praesideret, postquam iussisset populus Philocratis rogationem, prodisse Critobulum Lampsacenum dicentem se a Cersoblepta missum, et petivisse ut sibi liceret illius nomine iurare inter Atheniensium socios, Aleximachum autem Atheniensem censuisse ut illi hoc liceret, sed Demosthenem noluisse hanc sententiam pronuntiare (neque licebat per Philocratis populiscitum modo iussum), obstrepente tamen populo invitum rogasse. Non addit Aeschines utrum rogatio iussa sit an antiquata, sed ex epistola regis sequitur ut antiquata sit²⁾; id autem si propterea mirationem facit,

1) Inter Demosthenis orationes ed. Teubn. XII. 8 ἀλλὰ πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ γράφετε ἐν τοῖς ψηφίσμασι (i. e. in quibusdam populiscitis aliquanto post pacem factis) ἐμοὶ προστάττοντες τὴν καὶ Κερσοβλέπτην ἐξ ὧν Θρήκης ἔρχειν, ὡς ὄντας Ἀθηναίους. ἐγὼ δὲ τούτους οὔτε τῶν περὶ τῆς εἰρήνης συνθηκῶν οἶδα μετασχόντας οὔτ' ἐν ταῖς στήλαις ἀναγεγραμμένους οὔτ' Ἀθηναίους ὄντας.

2) Quod autem in sua epistola addit rex (l.l.) Κερσοβλέπτην δὲ τοῖς παρ' ἐμοῦ πρεσβευταῖς ἰδίᾳ μὲν τοὺς ὅρκους ὁμόσαι προθυμούμενον κωλυθέντα δ' ὑπὸ τῶν ὑμετέρων στρατηγῶν ἀποφαινόντων αὐτὸν Ἀθηναίων ἐχθρόν, hoc non ab omni parte recte se habere potest, nam quomodo Atheniensium praetores potuerunt contendere Cersoblepten Atheniensium hostem esse? Sed illud credibile Critobulum postquam Aleximachi rogatio antiquata est tamen a praetoribus Atheniensium, qui huic rei praesedissee videntur, petivisse ut siminus inter Atheniensium socios tamen „privatim” Cersobleptes (vel potius ipse Cersobleptae nomine) iuraret idque eos recusasse quoniam Philocratis populiscito modo iusso statutum esset ut solus legatorum conventus sociorum Atheniensium iuraret. Simul autem inde apparet Aleximachi rogationem esse antiquatam, qua si iussa esset Philocratis populiscitum esset abrogatum. — Aeschines (de fals. 86) Demosthenem ait contendisse ipsum Aeschinem proturbasse Critobulum ne iuraret παρόντων τῶν συμμάχων, ἐψηφισμένου τοῦ δήμου, παρακαθημένων τῶν στρατηγῶν proturbasse igitur Critobulum quamvis populus iussisset eum iurare. Sed in nulla Demosthenis oratione, qualem nunc eam habemus, tale quid invenitur. Si tamen tale quid dixit Demosthenes mentitus est, idque satis innepte, quomodo enim, quod vere addit Aeschines (l.l. 86) id facere potuit quod dicit Demosthenem sibi imputare? Veri similis autem videtur Aeschinem ipsum mentitum esse ut illi iniungeret, mendacium inepte. Fortasse ob oculos habebat hunc locum Dem. de fals. leg. 174 πρῶτον μὲν τοῖνυν Φωκέας ἐκσπόνδους καὶ Ἀλέας ἀπέφηναν (Philocrates et Aeschines) καὶ Κερσοβλέπτην παρὰ τὸ ψήφισμα καὶ τὰ πρὸς

quod tamen postulavit populus ut rogaretur, tenendum est, quamvis dicat Aeschines „populum” obstrepuisse et rogari voluisse (ὁμᾶς” dicit ad iudices conversus, vult igitur *cives*) minime inde sequi ut omnes vel etiam plerique, qui in concilio adessent obstrepuerint et rogari voluerint, sed satis est credere ab amicis Critobuli et Aleximachi tumultuatum esse; maior tamen pars populi potuit intellexisse quam turpe et ridiculum esset id iubere quo everteretur id quod modo iussissent auctore Philocrate, rogati quinam iurarent sociorum Atheniensium nomine, iurare conventum legatorum civitatum foederatarum. Ceterum Philippi legatos non apparet ullo modo conatos esse populum compellere ut Philocratis rogationem iuberent vel ut antiquarent Aleximachi. Nimirum probe scire poterant contra Cersobleptem tantum non debellatum esse, ut paulo post Charitis in Thracia praetoris litteris allatum est (Aesch. de fals. leg. 90) eum iam pridie concilii de quo nunc agimus in deditio- nem venisse ¹⁾. Parum igitur eorum intererat quid de eo statuerent

ὁμᾶς εἰρημέναι. Sed quod ibi dicit orator Philocratem et Aeschinem a pace exclusisse Phocenses, Halenses, Cersobleptem, contextus orationis docet haec pertinere ad legationem missam ad adigendum Philippum iureiurando. Nihilominus hoc loco omnia conturbat Demosthenes. Quod enim vult ψήφισμα? Nam populiscito Philocratis priore (diei mensis Elapheb. XIX) non magis admissi ad pacem erant Phocenses, Halenses, Cersobleptes quam exclusi. Exclusi autem erant altero Philocratis populiscito (die XXIII mens. Elapheb.). Sin autem vult populiscitum Aleximachi et mentitur, vidimus enim antiquatum id esse et ad Phocenses et Halenses id non pertinet. — Superest Demosthenis locus (de fals. leg. 81) ubi significat populum Atheniensium iussisse pacem fieri inter Philippum et Cersobleptem. Reprehendit enim Athenienses quod negligerent quidquid eos non praesenti dolore afficeret et ita pergit εἶτα τὴν ἄλλως ἐνπαῦθα ψηφίζεσθαι, ἀποδοῦναι δὲ καὶ Κερσοβλέπτη Φίλιππον τοὺς ὅρκους. Iam vero eo quod dicit Κερσοβλέπτη Φίλιππον non vero Κερσοβλέπτην Φιλίππῳ et magis etiam quod addit τούτων οὐδένος ἢ τῶν ψηφισμάτων ἔδει εἰ πλεῖν οὗτος (i. e. Aeschines) ἤθελε κατὰ προήκοντα ποιεῖν quibus verbis spectat legationem missam ad adigendum Philippum in iusiurandum, apparet agere eum de quoriam populiscito ceteroquin nobis ignoto, aliquanto post pacem facto, quo statutum sit Philippum propter pacem cum Atheniensibus initam pacisci oportere etiam cum Cersoblepta.

1) Ἀκούσατε δὲ τῆς Χάρτης ἐπιστολῆς ἣν ἀπέστειλε τότε τῷ δήμῳ ὅτι Κερσοβλέπτης ἀπολώλεκε τὴν ἔρχην καὶ Ἱερὸν Ὅρος κατέλιπε Φίλιππος Ἐλαφιβολίω- νος μὲν ἐβδόμη φθίνοντος· Δημοσθένης δ' ἐν τῷ δήμῳ προῖδρεν τούτου τοῦ μὴ- νός, εἰς ὃν τῶν πρεσβέων ἕκτῃ φθίνοντος. In libris legitur: Ἱερὸν Ὅρος κατέλιπε Φίλιππος Ἐλαφιβολίω- νος μὲν ἕκτῃ φθίνοντος et Δημοσθένης προῖδρεν ἐβδόμη φθίνοντος quod Spengler v. d. vidit mutandum esse. Cf. Schaef. l. l. p. 245 in ann. (1).

Athenienses, quos tamen ab altera parte verisimile est iam ex legatis suis de pace missis, qui etiam Cersobleptae filium obsidem apud Philippum viderant ¹⁾, certiores factos esse regem non magis quam Amphipolin vel Potidaeam redditurus esset, a Cersoblepta qui rebellasse videtur (quamquam de ea re nihil compertum est) arma abstenturum. Sed quoquomodo hoc se habet, illud constat Athenienses, nisi praesidia sua e Cersobleptae castellis retraherent contra pacem facturos, Philippum si ea inde depelleret suo iure uti. Itaque cum pactum esset utrosque, Athenienses et regem, per pacem id habituros, quod haberent cum pax iniretur, fac Philippum eum fuisse, qui non vereretur quantum posset alteri parti praeipere ante quam ipse in pacem iuraret, revera nihil erat quod praeiperet nisi forte Chersonesum, a qua tamen, ut promiserat se abstenturum, abstinuit. Hac omissa omne habebat quod habere se velle poterat; pacem adeptus qualem adeptus erat, libere in Phocenses, libere in Halenses, libere in Cersoblepten grassari licebat, quid autem cupere poterat amplius? Summo iure Aeschines contendere potuit (Dem. de fals. leg. 211, cf. etiam Aesch. de fals. leg. 123 s. fin.) ne opus quidem esse ut alterius illius legationis, quae Philippum adigeret in iusiurandum redderentur rationes, dummodo appareret, cuius rei testimonium afferebant legati epistolam Philippi, regem eiusque socios iuravisse in pacem, regemque — id quod ante oculos erat — Chersonesum reliquisse intactam. Quid vero attinebat utrum aliquot mensibus prius an posterius, utrum in Thracia an Pellae iurasset? Nihil alterutra ratione impetravit, quod non habebat cum ipsa pace.

Verum enim vero Demostheni aliter visum est. Hic enim sibi persuasisse videtur Atheniensibus, cum Phocenses et Halenses non nominatim exclusissent, etiam post pacem integrum manere ut eos vi atque armis a Philippo defenderent, huic contra, sicubi in pacem cum Atheniensibus iurasset, non amplius licere eos aggredi quippe cum illi tamen eos pro sociis haberent, Cersoblepten quoque ipsum, quantum eius regni quo die Philippus iuraret nondum in eius potestate esset — quod vix quidquam esse primum nescivit, deinde dissimulavit Demosthe-

1) Aesch. de fals. leg. 81.

nes — tutum esse a Philippo quoniam eius castella Atheniensium praesidiis defenderentur, quae regi in pacem iurato, adoriri non liceret. Cogitatione hac, tanquam fundamento, nituntur quaecunque orationibus suis de pace, de falsa legatione, Philippicis altera et tertia, ac priore parte orationis suae de corona disseruit Demosthenes. Hanc autem cogitationem patet non ei occurrere potuisse ante concilium Athenis habitum mensis Elaphebolionis die XIX. Nam ante quam Antipater et Parmenio indicassent quid Philippo videretur de pacis conditionibus nemo Atheniensis, nisi qui a rege empti erant, pacem cum rege sine Phocensibus factum iri cogitavit. Sed quattuor diebus post Demosthenes senatui auctor fuit (Dem. de fals. leg. 154, Aesch. de fals. leg. 91) ut iuberet legatos electos ad Philippum adigendum iureiurando — erant autem eidem qui priorem obierant legationem — quam celerrime ad eum proficisci, nullo alio consilio, ut ipse profitetur, quam ut caveretur ne Philippus quidquam praeiperet. Verisimile autem est, statim cum apparuisset si pax futura esset, Philippi conditionibus cedendum esse, cogitationem ei subisse id non eiusmodi esse quo quidquam proderet cogeretur sua civitas quod retinere vellet. Sic intelligimus cur hoc solum contenderit ne nominatim Phocenses et Halenses excluderentur, in ceteris Philocrati et Aeschini praesto fuerit paci expediendae. Si restitisset paci operam perdidisset, nam pacem coëgit Eubulus ¹⁾ monendo cives suos nisi concederent, naves ipsis esse conscendendas et tributum e censu pendendum et pecunias rebus divinis destinatas in re militari consumendas, atque ipse Demosthenes ait (de cor. 234) Athenienses non ex quo pacem iurassent, sed ex quo in pacis spem venissent omnes omisisse apparatus bellicos. Sed sibi videbatur Demosthenes si Philippus post pacem factam aggrediretur Thermopylas vel Halenses, vel Atheniensium praesidia Cersobleptae, posse facundia sua civibus suis persuadere hoc nefas esse, indignatione eos replere, incitare ut omnes vires intenderent ad regi resistendum.

Nulla modo neque velim, neque ausim contendere hac in re fraudis sibi conscium fuisse Demosthenem, non revera eum

1) Vide supra p. 79 sq.

putasse Athenienses per pacis conditiones tamen non cogi Phocenses, Halenses, Cersoblepten non amplius pro sociis habere, et Philippum contra, etiamsi cum his pacem non fecisset, tamen foedere cum Atheniensibus inito cogi ut arma ab eis abstineret; forsitan sibi placuerit, ut erat vanus, quod cavendo ne ab Atheniensibus ipsis pronuntiaretur Phocenses et Halenses a pace excludi callidum regem astu superavisset. Sed qui aequis oculis rem aspicit fugere neminem potest, hoc fictum et falsum esse. Rex fecit pacem cum Atheniensibus, atque eorum sociis, ita enim inter eos convenerat, ei igitur quibuscum ille antea bellum gerens, pacem tum non faceret, quorum nomina non inciderentur in pila pro documento pacis extracta, non habendi erant pro Atheniensium sociis, eos si qui antea socii fuerant, tum deseruit populus Athenienses; quos si tamen armis a Philippo defensurus erat, pacem erat rupturus. Neglexerunt hoc Grote, Schaefer ceteri plerique inter recentiores qui ante Belochium de hac re egerunt frustra Demosthenem laudantes, Philippum periurii accusantes.

Ergone assentimus Belochio delirasse Demosthenem cum Aeschinem ceterosque in altera legatione collegas corruptos fuisse iterum iterumque accusat? Contra hos cum fide et honestate munus suum obisse? Minime gentium equidem. Quod in oratione sua de hac legatione Demosthenes ita rem proponit quasi Phocenses et Cersobleptes per Aeschinem et Philocratem contra pacis iura a pace exclusi essent, fucus et fallacia hoc est quippe qui exclusi essent ipsis pacis legibus. Sed obstitisse Aeschinem et Philocratem, largitione Philippi adductos, quominus tamen Phocenses servarentur, verissimum id. Nam ita perversae erant omnes aequi bonique rationes ut Philippus sive innata quadam suspiciosa circumspectione, quippe qui hominum magis vitiorum quam virtutum rationem haberet, sive monitus per satellites suos Philocratem ceteros, quos facile credimus non fugisse Demosthenis consilia, neque enim is erat qui in pectus abderet quae agitare, non sine causa metuens ne si palam ageret conaturi essent Athenienses a iure suo ipsum impedire, maluerit eos decipere. Procul omni dubio est e legatione reversum de consiliis Philippi Aeschinem falsa retulisse neque id invitum et inscium sed scientem et volentem, quod

cum constet, etiam in ipsa legatione ab eo eisque e collegis qui cum eo facerent esse interpositas moras non casu vel desidia sed e composito, veri simillimum est.

Demosthenes nobis auctor est ¹⁾, die decimo sexto mensis Sciophorionis contione advocata in qua referrent legati de eis, quae cum Philippo egissent, ita fere disseruisse Aeschinem: se Philippo persuasisse omnia quae Atheniensibus prodessent, et intra duorum vel trium dierum spatium eos audituros Thebas a Philippo obsideri, Thespias et Plataeas refici, opes deo ereptas repeti non a Phocensibus sed a Thebanis (qui olim aedem occupaturi fuerant), eamque ob rem Thebanos praemium decrevisse qui se interimeret. Praeterea audivisse nonnullos Euboeos perterritos ac perturbatos propter familiaritatem Atheniensibus cum Philippo exortam in hunc modum locutos esse „non fugit nos, legati, qua ratione pacem cum Philippo feceritis, neque ignoramus vos Amphipolin ei tradidisse, vobis autem Philippum Euboeam se largiturum promisisse”, tum etiam aliud aliquid se impetravisse quod tamen enuntiare nolle, cum inter collegas in legatione essent, qui sibi inviderent. Designasse autem his verbis ait Demosthenes spem Oropi per Philippum recuperandi.

Omnibus his dictis nihil inesse quod vere praedictum esset docuit rerum eventus. Philippus — quod notissimum est — Phocenses perdidit non Thebanos, Thespias et Plataeas non restituit, Euboeam sibi subiecit non Atheniensibus, Oropum hi numquam recuperaverunt. Nostra autem interest scire utrum vere Demosthenes necne perhibuerit apud Athenienses illa contionatum esse Aeschinem. Verissime scilicet. Nam reponit quidem hic in defensione sua (de fals. leg. 119, 120) se non praedixisse et promisisse Philippum Thebanos in ordinem coacturum, sed tantummodo se de legatione referentem cum civibus suis communicasse quid in hanc sententiam regi suasisset. At de Phocensibus quid retulerit facturum Philippum silet, manifesto contra dicere non ausus, cur enim aliter? deque Euboea confitetur se retulisse ex Euboeis nonnullis audita. Cur vero retulit nisi vel-

1) De falsa legat. 16—22 cf. de pace 9 sq., Phil. II. 30, de fals. leg. 74, 112, 220 de cor. 35.

let Athenienses eis credere? Neque non mentitur contendens (121), quod Demosthenes dixisset ipsum fallacibus suis verbis se impedivisse vera referre volentem, fieri non posse ut hoc verum sit, nam Demosthenem statim post legatorum reditum senatui auctorem fuisse ut eos laudaret, cum e contrario senatum non laudavisse legatos appareat e senatus decreto quod Demosthenes Aeschinem accusans recitandum curavit (Dem. de fals. leg. 31). Additque Aeschines se apud populum contionantem et ceteros collegas et Demosthenem rogasse verene referret ea quae cum Philippo egisset, atque respondisse illum multo etiam melius egisse quam referret. Sed hoc nihil ad rem. Nam non contendit Demosthenes falsa esse quae retulisset se cum Philippo egisse — haec rogatus cum aliqua ironia laudavit — sed falsa esse quae praedixisset futura esse. Imprudens autem confessus est Aeschines se ea praedixisse cum de eis quodammodo se excuset dicens (de fals. leg. 136 sq.): „An solus Phalaecus futura ignorabat?” (Vult Phalaecum Phocensium ducem, si cogitasset eversum iri Phocensium urbes se Philippo non dediturum fuisse. Sed Demosthenes contendit de fals. leg. 53 sq. ipsa Aeschinis apud Athenienses oratione deceptum se dedisse Phalaecum.) „Vos ipsi” (Athenienses) „quomodo publice affecti eratis? Nonne omnes exspectavistis Philippum Thebanos fracturum et conspecta eorum ferocitate et cum nollet hominum infidorum potestatem augeri.” (Hic rursus dissimulat Aeschines responderi ei posse, ipsius verbis in eam expectationem venisse Athenienses.) „Nonne Lacedaemonii nobiscum in legatione adversabantur, postremo rixabantur, minabantur?” (Haec ad rem minime faciunt.) „Ipsi Thebanorum legati nonne haesitabant, timebant?” (Ne hoc quidem, quod ipsi Thebani metuerint ne contra se proficisceretur Philippus probatur e bona fide locutus esse Aeschines.) „Thessali vero nonne ceteris irridebant, sibi dicebant hanc expeditionem suscipi?” (Significat Thessalos sibi solis non Thebanis Philippi expeditionem censuisse profuturam. Sed alio loco, de fals. leg. 140, idem Thessalos ante omnes Phocensium exitio studuisse ait.) „Atque e Philippi amicis nonne fuerunt qui disertis verbis nobis dicerent, regem Thespias atque Plataeas refecturum? Thebani nonne omnibus copiis egressi erant rebus diffidentes?”

Neque sic tantum agnovit Aeschines vere reddidisse Demo-

sthenem quae ille contionatus esset, sed praesertim eo quod per adversarium stetisse arguit quominus Phocenses servarentur (Aesch. de fals. leg. 138—141). Tamen quae in hanc sententiam affert merae nugae sunt, et miror, ut qui maxime, his quidquam tribuisse Belochium censentem ¹⁾ revera inter Philippum et Aeschinem convenisse ea quae hic in concilio die XVI mensis Sciophorionis habito se Philippo persuasisse gloriatur. „Tua proditione tuoque cum Thebanis hospitio” inquit in causae dictione (de fals. leg. 141) „omnia interierunt”. Quid igitur? Paucis diebus post concilium quod supra dixi Philippus, qui interea proxime Thermopylas constiterat, deinceps misit duas epistolas ad Athenienses quibus ab iis petivit ut omnibus copiis ad se venirent „adiuturi iustam causam” (cf. Dem. de fals. leg. 51 sq.). Hoc prohibuisse ait Aeschines (de fals. leg. 141) eos „qui nunc nonnisi bellum crepent et pacem ignominiam vocent, dicentes se vereri ne milites obsidum loco retinerentur”; tum tecte significat (l.l. 141) regem auxilio Atheniensium destitutum invitum concessisse Thebanis et Thessalis. Scholiasta ad Demosthenis orationem de falsa legatione 115, 118 tradit Hegesippum populo Atheniensi auctorem fuisse recusandi auxilium ¹⁾, sed inde quod Aeschines contendit Demosthenis proditione omnia interisse apparet eum inter eos, qui „pacem ignominiam vocent” huic eius rei principes tribuere partes. Quod nihil vetat credere recte se habere. Ecquis autem credet ea simulatione eaque perfidia fuisse Demosthenem ut habuerit orationes de pace, de falsa legatione, Philippicas alteram et tertiam, idemque largitione Thebanorum corruptus Phocenses ultro prodiderit? At stoliditate et odio adductus regis consilia amicissima erga Athenienses perfregit. Nugae! inquam. Facile do re per se spectata, Philippum dummodo Thermopylas intraret, ibique regnaret aequè libenter Thebanos oppressisse ac evertisse Phocenses, Athenienses offendisse; pluris forsitan quam Thebanorum horum fecerit amicitiam, ut qui tamen classe sua plus ei nocere possent, quam Thebani exercitu suo. Sed illud contendendo ne liberum quidem fuisse regi Thebanos petere, Phocensibus parcere; qui sex annis ante, post victoriam in Croci

1) Cf. etiam Dem. de fals. leg. 72—74 et Schaef. II. p. 276 in ann. (1)

Campo ex eis reportatam, tria milia captivorum, sacrilegorum numero, in mare demersisset ¹⁾; qui rursus ut ulcisceretur sacrilegium eorum invocatus ab Amphictyonibus i. e. a Thebanis et Thessalis, inde ipsum quod Dei et sancti instituti vindex existeret honorem sibi quaereret et dignitatem. Isne ergo sacrilegis parceret, Thebanos, qui eum invocassent peteret? Quam rationem professurus? Risum teneas; quod aliquando Thebani consilium inisse dicerentur occupandi aedem! Multa aiunt saepe dolose et fraudulentè clam a Philippo acta esse, sed numquam publice et palam omnem honesti speciem obtrivit. Adde quod non Thebanos solos sed Thessalos quoque, Phocensibus (ipso Aeschine teste de fals. leg. 143) etiam infensiores, quos nuper demum necdum prorsus sibi devinxisset, adeo irritaturus erat ut vix dubium esset quin arma contra ipsum verterent. Num forte Philippus exercitu Atheniensium fretus, coniunctas Thebanorum Thessalorumque copias despecturus erat? Num is erat, qui ea quae sine ullo certamine consequi posset, in aciei periculum adduceret? Ab altera parte par erat Hegesippum, Demosthenem alios qui regis amicitiae diffident, dempta iam facultate succurrendi Phocensibus saltem prohibere velle cives suos cladis eorum invitos esse spectatores et velut adiutores, ne dum haberi loco obsidum; atque eo facilius impetrasse videntur, cum omnes crederent ea futura esse quae Aeschines affirmasset neque opus esse censerent coram eis adesse, nullius rei cupidiores quam quietem agendi. Philippum autem veri simile est, ut animadvertit Demosthenes (de fals. leg. 51, 52) ne optasse quidem ut Athenienses venirent ²⁾ — neque id eis

1) Diodor. XVI. 55. Paus. X. 2. 3. Philo Iudaeus ap. Eas. Praep. Ed. VIII p. 392.

2) Pro documento eius rei hoc quoque affert Demosthenes (de fals. leg. 51) οὐκ ἂν ποτε τοὺς χρόνους ἀνελὼν ἐν οἷς ἡδυνήθητ' ἂν ἐξελθεῖν, τῆνικαὺτ' ἐκάλει. Hoc verum esse non potest, nihil enim obstat quominus venirent Athenienses cum eos vocaret Philippus. Sed manifesto hoc spectat Athenienses si egressi essent tamen ad Thermopylas pervenire non potuisse antequam iam de Phocensium sorte decrevisset Philippus. Neque tamen sic recte se habent quae dicit. Nam cum audiret Philippus Athenienses in itinere esse potuit omnia distulisse dum advenissent. Quae autem addit orator οὐδ' ἂν ἐμ' ἡνίκά δεῦρ' ἀποπλεῖν ἐβουλόμην κατεκώλυεν (cum in Macedonia esset cum ceteris legatis qui Philippum in iusiurandum adigerent) οὐδὲ τοιαῦτα λέγειν τούτῳ (i. e. Aeschini) προσέταττεν ἐξ ὧν ἦκισθ' ὑμεῖς ἐμέλλετ' ἐξιέναι prorsus falsa sunt. Nam iis quae hic commemorantur manifesto illud agebat Philippus

suaserunt Philocrates vel Aeschines — sed rogasse tantum quo etiam magis sibi persuaderent vera esse quae Aeschines eos docuisset neque non ut, si domi manerent, postea dicere sibi liceret per ipsos factum esse ut Thebanis Thessalisque mos sibi gerendus esset.

Maximo autem regi emolumento fuit ratio quam sequebantur Aeschines et Philocrates e legatione reversi. Nam tunc temporis appropinquabat Thermopylis, ad servandos Phocenses nondum sero erat, si quis poterat Athenienses permovere ut classem in sinu Maliaco collocarent, copiis terrestribus Phalaeco subvenirent. Sed Aeschinis oratio animos praeoccupavit; laetissima spe proposita fore ut Thebani invisi plecterentur, Plataeae Thespieae reficerentur, praevertit levissimos omnium hominum ab omni suspicione, omni dubitatione, ita ut Demostheni contra dicere incipienti obstreperent, neque sinerent eum sententiam suam exponere „Adstantes” ait Demosthenes (d. fals. leg. 23, 44, 45 Phil. II 30) ab altera parte Aeschines ab altera Philocrates, clamabant, loco me trudebant, mihi insultabant, vos autem o cives mei ridebatis”, et rursus „postremo Philocrates, nihil mirum inquit Athenienses Demostheni mihiq[ue] diversa placere, hic enim aquam, ego vero vinum bibo, vos autem ridebatis!”¹⁾ Deinde Philocrates duplicem pertulit rogationem (de fals. leg. 48 sq.) alteram ut foedus et societas cum Philippo cum eius posteris quoque futura esset et laudaretur Philippus quod promitteret omnia iusta se facturum, alteram populum Atheniensium nisi Phocenses facerent quod deceret, et aedem Amphictyonibus traderent, auxilio venturum contra eos qui hoc prohiberent. Ita Athenienses ipsi se obstringebant neque hoc

ne sibi Thermopylas clauderent Athenienses, non hoc ne secum se coniungerent in Thermopylis.

1) Beloch II. p. 515 „Einen Antrag” ait „auf Besetzung der Thermopylen zu stellen war er (Demosthenes) freilich sehr weit entfernt, er wusste nur zu wohl dass Phokis doch nicht mehr zu retten war, noch abgesehen davon das Phalaekos gar keine lust hatte sich retten zu lassen”. Paene scripsi; quot verba tot commenta. Nam primum quidem, unde certior factus est vir doctus quid „non in animo habuerit Demosthenes” quem vix os aperire sinerent adversarii? tum: unde apparet Demosthenem „optime scivisse iam servari non posse Phocenses”? Nam quod in annotatione aëfert Beloch ad rem probandam minime huc facit. Ibi enim dicit: „Schon drei Jahre früher (Ol. I 26, III 8) hatte er ausgesprochen das (Phocis) keine wirksame

tantum, sed Phalaecus cuius legati Athenis aderant intellegens nihil auxilii iam sibi inde expectantandum esse et propter inopiam pecuniae vix milites suos continens, fortasse credens ea quae legati Atheniensium coram declarassent vera esse, Philippo se tradidit, atque hic omni certamine Thermopylis potiendi causa levabatur (de fals. leg. 59—61). Haec omnia de Demosthene solo discimus, sed eo ipso quod ne verbo quidem Aeschines ausus est ea infitiri apparet vera esse.

Neque tamen, inquit, ex his apparet corruptos fuisse Aeschinem et Philocratem. Cur non possunt falsa specie decepti esse quam eis aut praebuerit, aut praebendam curaverit Philippus? Hic censeo rem acu tetigisse Demosthenem ita disserentem (de fals. leg. 102): 'Ανάγκη δὴ πού τούτους τοὺς λόγους Αἰσχίνην πρὸς ὑμᾶς εἰπεῖν . . . εἴπερ μὴ πεπρακῶς αὐτὸν ἐκὼν ἐξηπάτα, δυοῖν θάτερον ἢ διχρῆρδην ἀκούσανθ' ὑποσχομένου Φιλίππου, ὅτι πράξει ταῦτα καὶ ποιήσει, ἢ εἰ μὴ τοῦτο, γοητευθέντα καὶ Φενακισθέντα τῇ περὶ τᾶλλα Φιλανθρωπίᾳ καὶ ταῦτ' ἐλπίσανπα παρ' αὐτοῦ. . . . ἐκ τοίνυν ἀμφοτέρων μάλιστα πάντων ἀνθρώπων μισεῖν αὐτῷ προσήκει Φίλιππον . . . ἔστιν οὖν ὅστις ὑμῶν Φωνὴν ἀκήκοεν Αἰσχίνου κατηγοροῦντος Φιλίππου; τί δ' ἐξελέγχοντ' ἢ λέγοντά τι τούτων ἔδρακεν; οὐδὲ εἷς. . . . ἐγὼ δ' ἐκείνους τοὺς λόγους ἐξήτουν παρὰ τούτου εἴπερ μὴ πεπρακῶς αὐτὸν ἦν „ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ἐμοὶ μὲν χρῆτασθ' ὅτι βούλεσθε· ἐπίστευτ' ἐξηπατήθην, ἤμαρτον, ὁμολογῶ, τὸν δ' ἄνθρωπον ἄνδρες Ἀθηναῖοι φυλάττεσθε· ἄπιστος, γόης, πονηρός" . . . τούτων οὐδέν' ἀκούω τῶν λόγων, οὐδ' ὑμεῖς. Non tantum quod Philippi hospes adfuit festo Ae-

Schutzwehr gegen Philipp ab zu geben im Stande wäre'. Legimus Ol. I 26: ἀλλὰ Φωκεῖς (καλύπτουσιν αὐτὸν i. e. Philippum, δεῦρο βαδίζοντα); οἱ τὴν οἰκίαν οὐχ οἶοι τε φυλάττειν, ἂν μὴ βοηθῇ ὑμεῖς ἢ ἄλλος τις, et III 8 ἀπειρηκότων δὲ χρήμασιν Φωκίων μὴδένος δ' ἐμποδὼν ὄντος Φιλίππου τὰ παρόντα καταστρεφάμενός πρὸς ταῦτ' ἐπικλιῖναι. Quod hic Demosthenes cives suos monet, Phocensium potestatem non sufficere ut ab hac parte securi sint tamen non prorsus idem est atque id quod inde derivat B, Phocenses iam ab iis non defendi posse contra Philippum. Postremo Phalaeco inquit in mentem non venire ab Atheniensibus servari velle. Sane ante mensem cum Philippus etiam procul esset, Phalaecus Atheniensium auxilia ab adversariis invocata spreverat (vide supra p. 81). Sed e computatione dierum quam proponit Demosthenes (de fals. leg. 59) apparet simul ac Phocensium legati Athenis redissent Phalaecum se dedisse; haud temere ergo statuemus hos a Phalaeco missos esse anxio quid decernerent Athenienses.

schines convivio quo rex victoriam suam de Phocensibus celebravit (Dem., de fals. leg. 128—130. Aesch. de fals. 162 sq.); sed in oratione contra Timarchum — ut iam memoravimus (supra p. 84 p. 86) — gloriatur sibi cum Philocrate pacem deberi, laudat Philippum propter eius verborum honestatem et suavitatem, non dubitat quin si suis promissis stet, tutam sibi et facilem laudem paret. Tum demum cum Philocrates in exsilio esset pecuniarum captarum damnatus, Aeschines (de fals. leg. 118) pacem non eam fuisse ait quam speravisset; tum demum quoque suam causam a Philocratis seiungere conatus est. Sed ne tum quidem se a Philippo et Philocrate deceptum esse contendit, Phocensium cladis odium in Demosthenem reicere conatus. Ab altera parte Demosthenis contra Aeschinem dicta quae supra laudavi, non carent vi aequa contra Philocratem. Hic quoque si a Philippo deceptus ex animi sententia Atheniensibus ea praedixisset quae eventus docuit falsa esse, non potuit non vehementer regi irasci idque civibus suis significare; quo facto opinor neque paulo post reus factus esset pecuniarum captarum, neque tamen reus factus, de causa sua desperavisset, vertissetque solum ea deserta. Accedunt ea quae in altero concilio mensis Elaphebolionis cum pacis ratio constituenda esset praecipue a Philocrate neque tamen non ab Aeschine agebantur et dicebantur ita ut Philippi commodis inserviretur, de quibus egimus supra ¹⁾; accedit utriusque ipsa ratio in altera legatione obeunda, de qua nobis superest ut pauca moneamus.

Quo tempore Athenienses in pacem iurabant Philippus in Thracia bellum gerebat cum Cersoblepta, magni autem eius intererat, ab altera parte ibi debellari èt antequam ad Thermopylas contenderet, ne relinqueretur bellum in tergo èt antequam eum convenirent legati Atheniensium missi ad adigendum eum in iusiurandum, si qui forte ex his ei negotia exhibituri essent offendentes eum Atheniensium praesidia oppugnantem ²⁾, ab altera parte ipsum in Thermopylarum vicinia esse antequam legati Athenas revertissent, quippe cum satis confidere posset, nihil ante Athenienses molituros. Optatius igitur nihil ei esse

1) p. 81. p. 86 sqq.

2) Vide supra p. 88 p. 91.

poterat quam ut legati in itinere quam maxime morarentur. Hi autem ad hoc ei praebendum nihi reliqui fecerunt. Qui cum iam electi essent die XXV mensis Elaphebolionis¹⁾, non prius profecti sunt quam Demosthenes die III mensis sequentis Munychionis, i. e. quattuordecim diebus post, senatus decretum pertulisset ut quam celerrime proficiscerentur (Dem. de fals. leg. 154). Iussi vero nave vehi ad ea loca, ubi Philippus tunc esset, quod quatuor diebus fieri poterat, hoc neglecto pedestri ab inde Thessalia itinere viginti tribus diebus Pellam se contulerunt, ibique per viginti septem dies eius adventum expectaverunt (de fals. leg. 155), ubi tandem in pacem iuratus rex eos perduxit (de cor. 32) ut non ante in Thessaliam proficiscerentur quam ipse eos comitaretur, videlicet se expeditisset ad contendendum contra Phocenses. Pheris in urbe Thessaliae ceterarum huius regionis civitatum legatos in iusiurandum ad; egerunt²⁾ exceptis Halensibus quorum urbem tunc cum Pharsaliis coniunctus obsidebat Parmenio et paulo post evertit (Dem. de fals. leg. 31 cf. 163). Tum per Euboeam Athenas redierunt prope tres menses peregrinati (l.l. 57.) Itaque confirmat, opinor, hoc iter sententiae nostrae fidem, iam ob alias ut vidimus rationes satis perspicuam, pecunia sua Philippum emisse officium legatorum. Vix dubitandum quin rex iam antequam legati proficiscerentur curaverit donis additis eos certiores faciendos,

1) Hoc non totidem verbis traditur, sed apparet e verbis Demosthenis (de fals. leg. 150) ἐπειδὴ γὰρ ἡ μὲν εἰρήνη τέλος εἶχεν αὐτὴ ἢ τοῦ Φιλοκράτους, οἱ δὲ πρέσβεις ἀπῆρκεσαν οἱ τοῦ Φιλίππου λαβόντες τοὺς ὅρκους . . . ἡξίουσιν ἐγὼ καὶ τοῦτοις (i. e. collegis in altera legatione) ἔλεγον πλεῖν τὴν ταχίστην ἐφ' Ἑλλησποντον. (cf. p. 154 ἐπειδὴ γὰρ ἐκκλησία μὲν οὐκέτι ἦν ὑπόλοιπος οὐδεμία διὰ τὸ προκατατεχρήσθαι — i. e. cum profectis Philippi legatis, nullum concilium amplius in mense Elaphebolione haberi liceret quoniam dies comitiales consumti erant in conciliis habitis diebus XVIII. XIX, XXV — οὔτοι δ' οὐκ ἀπῆσαν κ.τ.λ.)

2) Demosthenes (de fals. leg. 158) collegis suis in legatione crimini dat, quod non statim cum in itinere in Macedoniam essent Thessalicas civitates in iusiurandum ad egerint. Sed manifestum est hoc non potuisse fieri antequam Philippus iurasset. Praeterea hanc ob causam collegas perstringit Demosthenes, quod iussi Philippi sociorum urbes ipsi circumire legatos eorum Pheras convenire sivissent, de qua re Philippus in epistola ad Athenienses eos excusavit: se eos ab eo consilio avertisse (de fals. leg. 36, 37). Res nullius momenti videtur; nam quod dicit Dem. (l.l. 158, 159) propterea ita Philippum rem instituisse quod nollet socios suos iurare in verba Atheniensium eorumque sociorum «οὐ γὰρ συστρατεύσειν ἐφ' ἃ νῦν ἔχει τῶν ὑμετέρων ἔμελλον, ἀλλ' ἔξειν πρόφασιν τοὺς ὅρκους» perspicuum est eum fucum facere suis civibus.

gratum sibi fore, si Pellae suum e Thracia reditum expectarent, unde factum esse ut iter suum procrastinarent et in eo morarentur. Quod deinde Pellae ait Aeschines (de fals. leg. 115 sq.) se Philippum monuisse ut, potius quam vi, iuris certamine uteretur, porro ne negligeret Thebanos contra Amphictyonum iura nonnullas Boeotiae urbes evertisse, minime opus est suspicari haec aut non aut simulate protulisse Aeschinem. Verum hoc constare videtur palam nihil certi ad haec respondisse regem, ministros autem eius et amicos iussu eius èt divulgasse se non dubitare quin Thebani non Phocenses peterentur èt Demosthene excepto a legatis impetrasse, donis a rege additis, ut promitterent se civibus suis persuasuros ne ipsis obsisterent. Neque ergo fides deneganda videtur Demostheni referenti regem cum sibi domum navigaturo et nave conducta iter obstrueret (de fals. leg. 51, 323), cunctis legatis hospitalium nomine magnam vim auri misisse, cuius partem cum ipse recusasset, ceteros totam inter se divisisse (l.l. 167, 168). An credemus tamen, propterea quod Aeschines pecuniarum captarum a Demosthene reus factus absolutus est, non licere de eius innocentia dubitare? Verum illud potuerunt iudices reputare nihil Philippo eum vendidisse quod huic non ipsis pacis legibus obvenisset. Neque tamen Aeschines ipse id defendere ausus est; non magis ille quam Demosthenes agnoscit ipsa pace Phocenses regi esse proditos ¹⁾, procul dubio intellexit frustra se temptatum persuadere id iudicibus. Malim igitur credere non propter illiusmodi ratiocinationem quamvis unice recte se habeat eum absolutum esse, sed propterea quod reliquorum legatorum causa, Demosthenis excepta, ab eius seiungi non poterat. Illis eorumque propinquis et amicis metuendum erat ne, si Aeschines damnaretur, sibi quoque accusatio impenderet. Veri simile ergo est eos omnes summa vi contendisse ut liberaretur, quam rem etiam Demosthenes ipse in exordio accusationis (de fals. leg. 1) haud obscure significat. Adde quod potens Eubuli auxilium amico non defuisse videtur (l.l. 290—294) neque

1) Neque tamen huius rei inconsciis sibi fuit nam obscure eam significat cum dicat (de fals. leg. 123) καὶ Φίλιππος εἰ τὴν πόλιν ἐξηπάτα διὰ τοῦτο ἐψεύδετο ὅπως τῆς εἰρήνης, ἥπερ συνέφερον αὐτῷ τύχοι.

Phocionis defuit¹⁾, quem utrumque, quantum scire licet, Demosthenem potius quam Aeschinem malitiae obnoxium habuisse constat.

Neque sane negandum est malitiae documenta non deesse in Demosthenis accusatione Aeschinis. Quorum nullum est insignius quam quod contendit (de fals. leg. 174, 180 sq.²⁾, 334 cf. 156, 161, de rebus in Chers. 64, Phil. III 15, de cor. 27, 33, 32). Cersoblepten illius culpa, ne dum a pace exclusum esse sed perisse. Sed tradidit Cersobleptes caput regni sui Hieron Oros inque eo se ipsum pridie concilii Athenis habiti quo iuraverunt Atheniensium socii in verba Philippi legatorum (Aesch. de fals. leg. 90 vide supra p. 90). At hoc nondum adlatum erat Athenas cum legati legerentur qui Philippum in iusiurandum adigerent, itaque cum hi cessarent, ut illi potestatem facerent in Thracia debellandi antequam in pacem iuraret, tamen pro virili parte operam dabant ut Cersobleptes periret, neque eo quod haec ne requirebatur quidem quidquam de eorum culpa detrahitur; minus accnrate dixerit Demosthenes ἀπώλεσας Αἰσχίνῃ Κερσobleπτὴν, recte dicere potuit τὸ σὸν μέρος ἀπώλεσας Κ., non alia fit res quod non addidit τὸ σὸν-μέρος, praeterea supererant aliqua Thraciae oppida, Doriscus, Serrium, Myrtenum

1) Beloch l.l. p. 541 Aeschinis absolutionem huic maxime rei deberi censet: „dass jene selben Phokier, die Aeschines verraten haben sollte für ihn Zeugniß ablegen, und auch nicht einer von ihnen sich fand, der sich zu Demosthenes' Hilfershelfer hergegeben hätte". Noli autem his magnopere tribuere. Demostheni non tanti fuisse eorum auxilium ut id sua pecunia emeret satis credibile Quid tandem testarentur? Quidquid Aeschines cum eorum damno fecerat vel dixerat, apud eos nihil fecerat neque dixerat; unum supererat ut suam miseriam praesentes depingerent; sed hanc omnes satis cognitam habebant. Utque ultro se offerrent ad accusandum Aeschinem etiam minus expectandum. An apud Atheniensium populum qui ipse pacis conditione totus eos prodiderat? Pracsertim cum vereri deberent ne Thebanos regemque etiam infestiores sibi redderent. Quod Demosthenes metuit (de fals. leg. 80) ne Aeschines pro se allaturus esset, e Phocensibus neminem se accusare, noli inde colligere Aeschinem hoc afferentem iure id pro se afferre. At fuerunt etiam nonnulli e Phocensibus et ex exulibus Thebanis qui testarentur Aeschinis voluntatem erga se (Aesch. de fals. leg. 142, 143). Sed hoc testimonium ille emisse potest, neque non fieri potest ut horum salutem a Philippode precatus sit. — Addit Beloch: „die schlichte Sprache der Wahrheit" (scil. Aeschinis orationis) „verfehlte nicht ihres tiefen Eindrucks auf die Geschworenen." Hoc vero nisi omnia nos fefellerunt, nihil est. Nam vera Aeschines et falsa permixta protulit, pleraque autem falsa.

2) De locis his vide etiam supra p. 89 in ann. (2).

alia, unde proximis demum mensibus Atheniensium praesidia pepulisse videtur Philippus ¹⁾, quae igitur ab eo tueri potuissent legati, si in tempore advenissent. Errat qui ita ratiocinatur neque vera dicit; „οὐ γὰρ ἂν ἤψατ' αὐτῶν, inquit Demosthenes (de cor. 30) παρόντων ἡμῶν, ἢ οὐκ ἂν ὠρμιζομεν αὐτὸν, ὥστε τῆς εἰρήνης ἂν διημαρτήκει καὶ οὐκ ἂν ἀμφοτέρ' εἶχε, καὶ τὴν εἰρήνην καὶ τὰ χώρια. Fac verum esse legatos, si in Thracia supervenissent Philippo toti in expugnanda regione et Atheniensium praesidiis proturbandis, nisi ab armis cederet recusaturos fuisse ne in iusiurandum eum adigerent, quod nullo iure fecissent cum Cersobleptes non in societatem pacis venisset ²⁾, sed fac recusaturos fuisse, fac Demosthenem ceterosque persuasum habuisse propter foedus Atheniense Philippum oportere Cersobleptem dimittere — ecquis censet eos etiam speravisse ab armis cessurum Philippum? Non pacem quoque habuisset. Sane sed tamen Cersobleptes perisset. Sic autem Demosthenes secum meditatus fuisse videtur, si rex Thraciam mittere nollet, sive sui collegae quiescerent, sive, pace irrita facta secum redirent, Athenas reverso sibi regisque perfidiam accusanti, non nihil id momenti praebiturum ad excitandos cives suos ut Thermopylas defenderent. Quod ipsum rex praevidens a legatis emit ne se in Thracia convenirent. Graviter id tulisse Demosthenem nihil mirum, sed Cersobleptae salus, quam in ore fert, in ea re nullo loco est.

Porro ut malitiose ita inepte Demosthenes epistolam, quam Philippus, iuratus in pacem, populo Atheniensi per huius legatos tradendam curavit, ab Aeschine conscriptam voluit (de fals. leg. 36—40 cf. 175, 176). Cui rite et bene respondit Aeschines (de fals. leg. 124—128) permirum esse non ipsum Philippum eam scribere potuisse, aut si ille non posset, exules qui apud

1) Vide Schaefer l.l. p. 246 in ann. (3).

2) Simulare Demosthenem (de fals. leg. 174) Cersobleptem in pacis societatem ascitum esse vide supra p. 88 s. f. sq. ibique in ann. (1). Impudentissime autem mentitur noster postquam narravit (Phil. III 12) cepisse Philippum Serrium Doriscum, Hieron Oros et milites Athenienses inde pepulisse haec addens (l.l. 16): καίτοι ταῦτα πράττων τί ἐποιεῖ; εἰρήνην μὲν γὰρ ὤμω μόκει. Notissimum est Philippum Pellae iuravisse postquam in Thracia debellavit teste ipso Demosthene de fals. leg. 155 de cor. 30. Hieron Oros autem iam cepit Philippus ante quam legati in quorum verba iuraturus erat Athenis essent perfecti cf supra p. 103.

eum degerent sive Leosthenem Atheniensem, quem nonnulli non dubitarent post Callistratum Aphidnaeum, facundissimum eis temporibus oratorem dicere, sive Pythonem Byzantinum propter artem scribendi se iactantem; cur se requiri ad hoc officium? In hac autem epistola Aeschinem Philippo auctorem fuisse ait Demosthenes (de fals. leg. 39, 40) ut diceret se nondum cogitasse de captivis redimendis ¹⁾, idque eo consilio fecisse Aeschinem ut suis laudibus, cum in ea re talentum consumpsisset (de fals. leg. 169, 170) obtrectaret. At consentaneum erat Philippum ante quam bellum Phocense confecisset captivos Athenienses nolle liberatos; in Panathenaeorum festum remissionem reiecit.

Postremo adversarium insimulat Demosthenes (de fals. leg. 96, 98) quod cum in Macedonia legati morarentur, in convivio parato a Xenophrone quodam, consors fuisset inter pocula mulcandi mulierem ingenuam e captivis Olynthiis. Quod cum ad rem publicam non pertineat mitto. Omnino autem statuendum videtur, quamvis satis appareat Aeschinem in legatione sua Philippi consiliis praesto fuisse, quod sine largitione non credibile est, dubitari autem nequeat quin persuasum habuerit Demosthenes patriae suae interesse poenas comparari istiusmodi hominibus, praecipue tamen in accusando Aeschinem eum irae indulsisse quod sua consilia illius inprimis, secundum Philocratem, usus opera rex irrita fecisset, idque eo tulisse aegrius quo minus perspiceret quam impar ipse regi esset non tam calliditate quam prudentia et consilio ²⁾).

1) Vide plura de ea re apud Schaeff. l.l. p. 249 et ibi ia ann. (7).

2) Merito Beloch l.l. p. 485. „In diplomatischer Begabung that es ihm niemand zuvor; wer dann in den Verhandlungen mit ihm dem kürzeren gezogen hatte schrie natürlich über die Treulosigkeit des Königs, statt die eigene Ungeschicklichkeit anzuklagen; und doch hat Philipp überall da, wo er bindende Verpflichtungen eingegangen ist sie redlich gehalten.“

II.

DE BELLO AMPHISSAEOS.

Optime meritum esse Aeschinem de patria sua apud Amphictyones in crimen adducta, cum Amphissaeos, qui eam sacrilegii accusassent ¹⁾, mutue sacrilegii reos ageret ²⁾, sic enim civitatem suam avertisse ab infamia multae ei dictae et, nisi hanc pendere vellent, ab Amphictyonum belli periculo insigni, Beloch v. clssms primus rite perspexit ³⁾. Negat quidem Demosthenes Amphissaeos accusationem in Athenienses intulisse, at manifesto mentitur, ceteroquin causam suam probasset. Affert quidem ⁴⁾ Atheniensibus ab Amphictyonibus diem non dictam esse, idque procul dubio vere, sed nullo modo inde sequitur ut non Amphissaei, quod ait Aeschines, quinquaginta talentorum multam iis irrogaverint, quam certari Aeschines prohibuerit ⁵⁾. Hoc Demosthenes, dum praetermittit silentio, fatetur se negare non posse.

Quod autem Grote v. d. contendit ⁶⁾ pessime fecisse Aeschinem, quod Amphictyones incitaret contra Amphissaeos, perniciosissimum secutus exemplum quo quindecim annis ante Thebani usi essent, ut plecterentur Phocenses, offensiones proprias in religionem trahendi, eaque re non Amphissaeis tantum, sed etiam patriae suae gravissimam cladem intulisse, non possumus diiudicare licueritne Aeschini aliud comparare praesidium quo praesens periculum repelleret, utque concedamus civitatibus Graecis, si rem universe spectes, magno detrimento fuisse iura deorum suis praetenta inimicitiis, neque negemus bellum Amphissaeum ansam dedisse Philippo Atheniensium reipublicae sibi subiciendae, hoc tamen constat bellum cum Amphictyonibus, quo qui peterentur sacrilegorum haberentur numero, multo

1) Aesch. contra Ctes. 116.

2) l. l. 118.

3) Griech. Gesch. II p. 556 sqq.

4) de cor. 150.

5) "εἰς φερον δόγμα" inquit Aesch. i. e. agebant hoc.

6) History of Greece XI p. 280 sqq.

magis Atheniensibus horrendum fuisse quam cetera omnia, illud autem si multa statim soluta effugerent, non modo futurum fuisse ut eorum opes extenuarentur, sed etiam è ipso quod damnati essent ab Amphictyonibus èt quod resistere non audere viderentur, ut sociorum quos ad bellum biennium iam cum Philippo gestum sibi comparassent, existimatione diminuta, fides labefieret, ita ut ab omni parte debilitarentur bellicue oneri sustinendo impares fierent.

Eqquis autem censet, si bellum indixissent Amphictyones Atheniensibus, fieri potuisse quin Philippus in eius partem veniret et sibi vindicaret victoriae praemium? Quamobrem haud cunctanter statuimus iterum mentiri Demosthenem, ubi dicat ¹⁾ a Philippo corruptum Amphictyonum adversus Amphissam belli auctorem fuisse Aeschinem. Quid, quaeso, regem permovere potuit ut Aeschinem hunc ad finem corrumpere? An bellum Amphictyonum adversus Athenienses ei minus gratum erat, quam adversus Amphissam? An minus sperare poterat se praefuturum illius summae quam huius? Illius autem Thebanos quoque socios sibi habuisset, quos hoc a se alienavit, Amphissa enim iis iuncta erat veteris amicitiae vinculis. Ita solum absurdum non esset regem corrupisse Aeschinem, si Amphissaei non ante accusassent Athenienses. Fac autem ne id quidem egisse Amphissaeos ut suam delationem reciperent Amphictyones, certaretur multa, damnarentur Athenienses, sed tantummodo voluisse contumeliam in Athenienses iacere, hoc quoque sufficit ad ostendendum ineptam esse corruptelae suspicionem. Scivitne Philippus Amphissaeos dicturos contra Athenienses, an nescivit? Si nesciit, non potuit corrumpere Aeschinem, huius enim accusatio continuo illorum successit. Sin vero scivit, multo magis eius intererat eorum inceptis subscribere quam pecunia sua adducere Aeschinem ut iis occurreret, quem praeterea quo subveniret suae patriae non opus erat permoveri regis auro. Ab altera parte quid causae erat cur Amphissaei tam infensos se praeberent Atheniensibus? Bellum enim Phocense quo illi cum Thebanis, hi cum Phocensibus steterant iam diu horum exitio finitum erat; sed Macedoniae portus navibus suis obsidebant

1) de cor. 149.

Athenienses, atque eorum ope factum erat ut Philippus repelleretur a Perintho et Byzantio ¹⁾. Quid igitur magis consentaneum erat, quam ut vellet domi eis exhiberi negotia? Quamobrem facile credimus Belochio suspicanti Amphissaeos a Philippo incitados esse, sive ab ipso pecunia, sive per eius mercenarios quos Thebis magno habebat numero. Ceterum Schaefero v. d. dari potest ²⁾, non tam ex tempore et subito Aeschinem — quod ipse perhibet ³⁾ — quam meditatam accusationem suam protulisse. Quod Demosthenes contendit ⁴⁾ „verba speciosa et narrationes eum composuisse” hac in re nullius momenti est. Sed ipse Aeschines memorat ⁵⁾, se recitanda curavisse documenta pertinentia ad Cirrhaei agri consecrationem, quae quamvis in Apollinis aede adessent, non credibile est in ipso hieromnemonum consilio apud quos verba fecit in promptu fuisse, neque omnino eum memoriter tenuisse historiam belli Cirrhaei, nisi orationem suam praeparavisset. Itaque cum dicat sibi exorso verba facere ad Amphissaeorum accusationem defendendam et inierpellato ab iis conviciis et criminationibus, tum demum subisse ut ipsos sacrilegii reos faceret quod agrum Cirrhaeum occupassent, potius credas eum iam accusandi eos initium fecisse cum interpellaretur.

Iamvero ex eis quae demonstravi utiliter civibus suis egisse Aeschinem minime sequitur ut hi reprehendendi sint quod a bello adversus Amphissam abstinuerunt. Huius rei ait Aeschines ⁶⁾ eis auctorem fuisse Demosthenem. Atque hic quidem neminem sibi aures prae-buisse dicit ⁷⁾ in contione clamitanti „bellum Amphictyonum in Atticam infers Aeschines!” Verum id nihil aliud sibi velle potest nisi hoc, noluisse populum perstringi Aeschinem; sane aliud erat nolle ipsos bello praeesse, quod Amphictyones inferrent Amphissae, aliud nolle Aeschinem laudari quod prohibuisset Amphictyones bellum inferre Atticae. Illud Aeschines studuerat et vix aliter poterat quam moleste ferre, quod recusarent cives sibi morem genere, verum tamen

1) l.l. p. 556.

2) contra Ctes. 118.

3) contra Ctes. 119.

4) de cor. 145.

2) Demosth. u. seine Zeit II² p. 536.

4) de cor. 149.

6) l.l. 125—127.

male eos si gessissent, consulturos fuisse suae salutis, minime obscurum est. „Dei” inquit Aeschines ¹⁾ „pii bellii ductum nobis dederant” et tecte in sequentibus significat, eo, quod Demosthene auctore Athenienses donum illud divinum sprevisent, factum esse ut belli summa Philippo mandaretur, unde notum est cladem Chaeronensem consecutam esse. Sed rogare licet, num Philippus prohiberi potuisset se interponere si Athenienses ductum suscepissent. Thebani etiamsi Amphictyonum metu non auderent palam Amphissaeis succurrere, saltem cunctati non essent Athenienses impedire quominus copias suas per Boeotiam transducerent, ita ut forsitan futurum fuisset ut cogerentur eas totam Peloponnesum circumvehere. Fac autem cladem quamvis exigua ab iis acceptam, nonne amici et mercenarii Philippi praetendissent eos muneri suscepto impares esse coelumque ac terras miscuissent ad invocandum regem? Non aliter fecerunt cum Cottyphus Larissaeus non valeret Amphissaeos statim devincere. At melius sane erat rem non suscepisse quam post irritos sumptus atque labores contumeliose inde depelli. Sed fac etiam potuisse debellari cum Amphissaeis nulla Philippo facultate data interponendi se; tamen nihil inde nisi malum oriturum fuit. Iratos enim habere Thebanos Atheniensibus adversus Amphissaeos bellantibus molestum, adversus Philippum periculosissimum erat, eorum auxilium contra regem optatissimum. Per triginta iam annos discordes erant Athenienses et Thebani, sed decem annis proximis viri principes Atheniensium Eubulus, Aristophon, Demosthenes identidem privatim conati erant controversias dirimere. Eiusmodi incepta perfringere studebant quicumque Thebis Philippi inserviebant commodis, sed non omnia poterant, neque desperandum erat, id quod docuit foedus initum post Elateam a Philippo occupatam, Thebanorum animos conciliari posse dum appareret regis in eos officia non tam benevole collata esse quam quo ipse augeretur, ut obsederat iam Echinum et Nicaeam colonias Thebanorum prope Thermopylas sitas ²⁾. Itaque viam non intercludi detrahendi Thebanos a Philippo res summi momenti erat, quos tamen Athenienses si Amphissaeos

1) contra Ctes. 129. s. f. 130.

2) Dem. Phil. 3. 34 et scholia, πρὸς τὴν ἐπ. et schol.

pristinos amicos et socios Thebanorum ulciscerentur, ita ut Philippus in ea re nullas partes ageret neque igitur inde discordia inter Philippum et Thebanos oreretur, prorsus adigerent ut uno animo Philippi partes amplecterentur, eique concederent — id quod adhuc numquam ne poscere quidem ausus erat — ut per suos fines exercitum in Atticam duceret, nedum ut foedus cum eo facerent et suas copias ei iungerent,

At, inquit Beloch, ipsum bellum Amphisaeum si Athenienses id susciperent, simul autem de eo cum rege agerent ansam iis dare poterat cum illo in gratiam redeundi ¹⁾. Haec pertinent ad Belochii sententiam, Philippum semper optasse ut cum Atheniensibus gratia atque amicitia sibi foret, idque unice impedivisse Demosthenis et Hyperidis machinationes. Sed res ei non addicunt. Verum est Philippo numquam in animo fuisse Atheniensium rem publicam funditus perdere, quod satis apparuit post pugnam Chaeronensem, et facile credo eum omnia fausta iis precari voluisse, dumne suis consiliis obsisterent. Sed consilia eius, quem alium finem habebant, quam ut in Graecia regnaret, nedum Atheniensibus quamvis auctoritatem ullo orae Macedoniae vel Thraciae loco inde a sinu Pagasaeo usque ad Bosporum relinqueret. Ne Beloch quidem negaverit aliam Philippum pacis rationem initurum non fuisse, nisi qua Athenienses sibi cederent Perintho et Byzantio. At inquit, frustra vires suas consumebant in resistendo eius consiliis, quibus resistere non valebant; praeterea autem pro beneficio habere oportebat Graecas civitates, quod imperio suo Philippus perpetuis ipsarum discordiis et turbis finem impositurus, vires contra Persas coniuncturus erat, quod unus omnium rectissime vidit Isocrates. At qui ita loquitur confundere videtur nonnulla, quae distinguenda sunt. Quamvis magno beneficio Graecos affecerint Philippus filiusque eius Alexander, quoniam suo imperio eis libertatem ademerunt qua uterentur ad se invicem lacerandos et coegerunt suas vires

1) 11. p. 558 Addit vir doctus: „Dann möchten beide, Athener und Makedonen, ihre Waffen gegen Theben wenden, jene Burg des Perserkönigs in Hellas, die Philipp zu seinen Füßen sehen musste ehe er an die Verwirklichung seiner Nationalen Pläne ging“. Haec omitto. Sed nullam video causam cur Philippus tum temporis adversus Thebas proficisceretur; ne praetextum quidem invenire licebat, nisi forte Thebani ad eam amentiam devenirent ut coram Amphisaeorum causam susciperent.

intendere in acquirendas novas terras, novasque facultates florescendi et crescendi, hoc tamen beneficium in eorum numero habendum est quae res publica, qualis erat Atheniensium libertate olim potens, non sine dedecore accipere possit nisi coacta et invita. Itaque non hoc reprehendendum est quod non sua sponte Philippo Athenienses se addixerunt cum praesertim rex, quo conditor pacis atque concordiae fieret viam sibi muniret praecipue ubicunque poterat, turbis, rixis, inimiciis efficiendis et incitandis. Sed illud confitendum nullos tum temporis tulisse viros Atticam, qui Philippum sollertia aequarent, nullos qui in resistendo regi eas rationes sequi scirent, quibus opes civitatis quantaecunque erant, utilissime adhiberentur, nullos, qui irae contra hostem externum non admiscuerint vile odium in adversarios inter cives suos et vanae gloriae cupiditatem, nullos qui in suadendo magis niterentur eo quod verum et bonum esset quam spinosa speciosaque arte dicendi, nullos qui in arduissimis rebus simul prudentia, peritia, innocentia eminerent. Facile damus Belochio multa, quae Demosthenes in republica egit, egisse eum praepostere; hoc negamus utique Philippo resisti neque potuisse neque debuisse. Neque video causam cur credamus aliter de hac re sensisse Isocratem; sed pro tempore et re iudicans Philippi dominationem censuit — idque recte — saluti esse Graeciae. Ab altera parte non in omnibus saltem peccavit Demosthenes, non cum post bellum Phocense cives suos retineret ne copias suas cum Philippi in Thermopylis coniungerent, non cum iis dissuaderet ne belli Amphissaei duces existerent.

Porro Beloch contendit tum cum Cottyphus bellum adversus Amphissaeos conficere non potuisset et Amphictyones eius ductum Philippo mandassent hanc rem regi molestissimam fuisse. Parum id credibile. Procul dubio bellum Amphictyonum contra Athenienses multo optatius ei fuit, multoque potius hoc, invocatus, suis auspiciis geri voluisset. Sed ea spe deiecto quid ei magis prodesse potuit semper cupienti in res Graecorum se intrudere quam occasio belli Amphissaei? At sic compulit atque paene coegit Thebanos ut intra Attica praesidia migrarent. Ex eventu iudicat Beloch. Sed nonne Philippi occupatio Elatae fuit quae unice *πειθὺν λόγῳ* addiderit Demosthenis verbis foedus cum Thebanis suadentis? Quae tamen non necessaria fuit ad bellum

contra Amphissam. Fieri sane potest ut existimaverit Philippus id ipsum, quod contra Amphissam proficisceretur, satis causae fore Thebanis ut cum Atheniensibus se coniungerent, et propterea necesse ei visum esse ut bellum praeciperet Elataea potiundo. Sed cur non credas ei Elataeae possessionem tanti fuisse ut prae ea metum foederis inter Thebanos et Athenienses sperneret? Quod omnium verisimillimum esse censebit, qui reputaverit regi si re vera bellum Amphissaeum gerere noluisset, non defuisse potestatem eius componendi. Ecquid adversus eum valebat „umbra Delphica” cum populorum Thessaliae suffragiis pro arbitrio suo ei uti liceret, neque non strenua Thebanorum opera hac in re potuit confidere? At in religionem vertebat Amphictyonem mandatum. Tu crede mihi, nimis tribuit Beloch regis erga deum Delphicum pietati; non is fuit quem unquam Deorum metus a commodis suis persequendis averterit. Ab altera parte ne hoc quidem ei constitisse credibile est Elataeam occupatam utique Thebanos ad bellum contra se incitaturum esse. Nonne foedus Atheniense e pilo pependit? Nonne omni Demosthenis eloquentiae vi opus fuit ad id perficiendum? Nonne tamen res irrita fuisset nisi amplissima proposuisset Thebanis praemia: principatum Boeotiae agnitum, belli terrestri auspiciū totum, maritimi pro altera parte, belli sumptus modo tertiam partem illatam ¹⁾. Sed quoquomodo hoc se habet, Elataeae occupatio maximi regi momenti fuit ad bellum adversus Athenienses, quod iam tres annos magno cum incommodo suo gesserat, in rem suam convertendum; eo enim potestas ei fiebat invadendi eorum fines, quo aut eos cogeret proelio terrestri dimicare aut eorum urbem a terra includeret, Atticamque devastaret; idque Thebanorum ira, si aliter non posset, operae pretium erat emere. Procul dubio, callide cum Atheniensibus pacisci maluit quam periculosam experiri armorum aleam, sed ad illud ipsum exercitus in viciniam adductus ei usui esse poterat; omnino autem si in bello perseverandum esset, quanto melius erat, coniunctis etiam cum Atheniensibus et Thebanis terrestribus copiis decernere, quam illorum lacessi classe et arceri moenibus Perinthis et Byzantii!

1) contra Ctes. I42 sq.

Iamvero si constat Philippo, cum spes eum fefellisset Amphictyonum bello Athenienses implicandi, nihil exoptatius fieri potuisse, quam ut bellum quod contra Amphissam moverat Aeschines, gerendum sibi traderetur, ne dubitandum quidem est quin ipse operam per satellites suos dederit, ut hoc sibi contingeret. Qua in re non alienum est rogare quas partes egerit Aeschines. „Ὡς δ' ἄπαξ” inquit Demosthenes ¹⁾ „ἐκ τούτων” (i. e. ex Aeschinis apud Amphictyones oratione) „ἐγκλήματα καὶ πόλεμος πρὸς τοὺς Ἀμφισσέας ἐταράχθη τὸ μὲν πρῶτον ὁ Κόττιυφος αὐτῶν τῶν Ἀμφικτυόνων ἤγαγε στρατίαν, ὥς δ' οἱ μὲν οὐκ ἦλθον, οἱ δ' ἐλθόντες οὐδὲν ἐποιοῦν εἰς τὴν ἐπιούσαν πυλαίαν ἐπὶ τὸν Φίλιππον εὐθύς ἡγεμόν' ἦγον οἱ κατεσκευασμένοι καὶ πάλαι πονηροὶ τῶν Θετταλῶν καὶ τῶν ἐν ταῖς ἄλλαις πόλεσι, καὶ προφάσεις εὐλόγους εἰλήφεσαν· ἡ γὰρ αὐτοῦ εἰσφέρειν καὶ ξένους τρέφειν ἔφασκον δεῖν καὶ ζημιοῦν τοὺς μὴ ταῦτα ποιοῦντας, ἢ κείνους αἰρεῖσθαι”. Aeschinem autem passim accusat ²⁾, quod eo ipso consilio Amphictyones contra Amphissam incitasset ut Philippo ansam administraret una cum Thessalis et Thebanis contra Atticam proficiscendi. Habet igitur Aeschinem in numero quoque eorum qui „ἐπὶ τὸν Φίλιππον ἡγεμόνα ἦγον”. Verum mentitur Demosthenes, idque turpissime, quod supra vidimus ³⁾, cum contendit temere neque ulla necessitate adductum, nulla patriae commodi ratione habita a Philippo emtum Amphissaeos sacrilegii accusasse Aeschinem, mentitur, idque audacissime, cum contendit hoc egisse Aeschinem ut Philippo „una cum Thebanis”. Atticam invadendi occasionem daret, luce enim clarius est fieri non potuisse quin nihil Thebanis ingratius esset quam ut opprimerentur Amphissaei, veteres amici atque socii, neque ullam rem magis aptam fuisse ad abalienandos eos a Philippo si hic illos bello afficeret; neque profecto talia ausus esset Demosthenes palam proferre nisi confideret propter res deinde insecutas, longumque temporis spatium, cives suos quid in re esset prorsus oblitos esse. Nonne igitur hoc quoque, quod belli Amphissaei ductum ad Philippum deferre studuerit Aeschines pro fuco atque fallaciis habendum est? An credibile eundem Philippo obstitisse cum hic Amphictyonum bellum adversus Athenienses movere

1) de cor. 151.

2) l. l. 145—154, 156, 158 sq.

3) p. 1. p. 106 sq.

temptaret, eundem belli Amphissaei ductum patriae suae prae-
bere conatum esse, eundem deinceps Philippi commodis inser-
visse huius belli auspiciū cupienti? Repugnantia in oculis
incurrere videtur, at tamen specie non re consistit. Nihil est
cur credamus eum fuisse Aeschinem, qui operam suam polli-
ceretur ut Amphictyonum bellum, unum omnium miserrimum,
contra patriam suam moveretur, neque tale quid Philippus qui,
si quis alius, penitus in homines introspiceret ab eo exacturus
erat, quin imo ne in malam quidem partem rex ei verterit,
quod sibi obstiterit hoc molienti. Verum cum periculum immi-
nens avertisset Aeschines, cum ab adversariis, quos domi ha-
bebat, civitatis tum temporis principibus, non tantum ductus
belli Amphissaei sperneretur, sed ipse gratia merita privaretur
et oneraretur conviciis, num censeas tum magno momento opus
fuisse ad eum perducendum ut adiuveret Philippum in summa
huius belli impetranda? Ecquid aliud erat quo acrius adversarios
suos ulcisceretur? Nonne illecebra huius rei eiusmodi erat ut vix
in ea opus esset praemiis et pollicitationibus, quibus tamen vix
dubium est, quin uti rex non omiserit? Contra afferas bellum
quia illis temporibus rex cum Atheniensibus gerebat, eius opes
Aeschines si augere contenderit, vix perduellionis crimine eum
absolvendum esse. Sed non deerant quae praetenderet huic in-
famiae; ut dicere sibi potuit tamen regi resisti non posse belli
Amphissaei auspiciū sibi cupienti, neque praeterea hanc rem
pertinere ad bellum cum Atheniensibus, potius Thebanis eam
molestam esse ¹⁾).

Si fuit Aeschines vir iustus ac integer neque talia excogita-
vit, neque omnino existimandus est in eis quae ad bellum
Amphissaeum pertineant ullius culpa fuisse obnoxius. Sed quia
historia pacis Philocrateae nos docet non eum fuisse Aeschinem,
qui a recta conscientia numquam transversum unguem discesserit,
suspicio in promptu est non prorsus a vero aberrasse Demosthenem,
cum eum in numero eorum habeat, quorum officio usus sit
Philippus in bello cuius exitu patriae libertas interiit.

Arnhemiae.

1) Cf. contra Ctes. 141.

